

MIESIĘCZNIK
STOWARZYSZENIA
BIBLIOTEKARZY POLSKICH
I BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ M.ST. WARSZAWY

9/2000

BIBLIOTEKARZ

Artur JAZDON:

Działalność Rady Wykonawczej
Konferencji Dyrektorów Bibliotek Szkół Wyższych

Krzysztof MACIĄG:

Refleksje o miejscu bibliotek publiczno-szkolnych w sieci

Andrzej GAWROŃSKI:

Badanie wykorzystania zbiorów
Czytelni Prawniczo-Ekonomicznej WiMBP w Łodzi

Maria SIDOR:

Bazy danych i ich wykorzystanie w Bibliotece
Wyższej Szkoły Biznesu – National-Louis University
w Nowym Sączu

KOMPUTEROWY SYSTEM BIBLIOTECZNY

PATRON

POD WINDOWS

**Wybierz PATRON'a
dla biblioteki !!!**

**Zapraszamy na naszą
stronę w Internecie**

www.patron.pl

**Zaprezentujemy system biblioteczny
PATRON w siedzibie biblioteki**

MOL^{sp} Sp. z o.o.

81-340 Gdynia
ul. Hryniewickiego 10
tel./fax (058) 661 15 83
tel./fax (058) 620 39 53
e-mail: mol@mol.com.pl
<http://www.patron.pl>

Od redaktora

Póki co dezintegracja nasila się, czyli każdy sobie rząpkę skrobie. I każdy uważa, że robi to najlepiej. Zwłaszcza od czasu, kiedy państwo w znacznym stopniu, a na niektórych polach – całkowicie wygasilo swoją aktywność i poczucie odpowiedzialności za istniejący stan rzeczy i nie usiłuje tej sytuacji programowo zmieniać. Mimo stosunkowo „świeżej” ustawy o działach administracji rządowej, która wyraźnie wskazuje kto „jest obowiązany do inicjowania i opracowywania polityki Rady Ministrów w stosunku do działu, którym kieruje”, m.in. w zakresie bibliotek i czytelnictwa. Kiedyś to było nawet odkrywczym stwierdzeniem, a dziś konstatacja braku polityki bibliotecznej staje się zwyczajnym banałem. Nikogo to nie porusza, nikt się nie oburza, a choć skutki tego stanu rzeczy każdy widzi i potrafi się o nich godzinami rozwodzić, nadzwyczajnych protestów nie widać. Nie wygasła tylko skłonność do suplikacji. Choć i na tym polu zapal jest jakby słabszy, bo ciągle przypominanie przez resorty, że minister finansów nie daje pieniędzy gasi postulaty w zarodku, czyli swoje robi, i przyjmowane jest to za dobrą monetę. Dziwne... Skłonności do pasywności towarzyszy wyraźnie dostrzegalna skłonność do zamykania się w wąskich grupach interesów formujących się wokół źródeł finansowego zasilania bibliotek i do luzowania więzi z pozostałymi grupami naszej profesji, która też wydaje się dzielić coraz bardziej. Bziwiem coraz trudniej jest wskazać w sferze więzi środowiskowych – poza przynależnością do organizacji zawodowych – na przejawy solidaryzmu zawodowego – na to, co łączy pracowników różnych rodzajów bibliotek i instytucji związanych z bibliotekarstwem i pozwala mówić o środowisku jako pewnej całości. Więc każdy sobie rząpkę... i tylko baczny, by mu nikt tego warzywa nie wyrwał. Bo spryciarzy, ośmielonych słabą obroną i łatwością zdobycia łupu, pojawia się coraz więcej. Nie, nie chodzi o stanowiska, na których trzeba przewalać tony książek czy uporać się z tysiącami opisów...

Mylą się jednak ci, którzy mają nadzieję na utrzymanie stanu posiadania. Bez wsparcia bliźnich wątpliwe jest, że uda im się dokonać tej sztuki: ze spryciarzami przegrają. Przy takich postawach utworzenie lobby bibliotecznego jest marzeniem ściętej głowy. Chętnych do solidarnego wsparcia i pomocy – nie widać. Pracownicy różnych rodzajów bibliotek zachowują skłonność do izolowania się, do trzymania się na dystans.

Podobne zjawisko zaczyna się ujawniać w organizacji całego bibliotekarstwa. Obserwować to można na przykładzie sieci bibliotek publicznych, która się rozpada, bo m.in. sprawy bibliotek poszczególnych rodzajów samorządów są coraz bardziej tylko ich wyłącznym kłopotem. Od czasu, kiedy resort kultury zredukował zakres swego zainteresowania i odpowiedzialności za stan bibliotek publicznych, sieć trzyma się na niewielu filarach w postaci wojewódzkich bibliotek publicznych. Niewielu, ponieważ coraz więcej tych bibliotek albo traci profesjonalne kierownictwo i zaczyna szukać dla siebie nowych ról i pól aktywności, albo doznawszy dużego ograniczenia w zasilaniu finansowym nie jest w stanie rozwinąć po reformie administracyjnej odpowiednio sprawnego aparatu opieki nad wojewódzką siecią bibliotek publicznych. Po reformie, gdy zwiększyła się bardzo wielkość obszarów większości województw, sieć miały wzmocnić powiatowe biblioteki publiczne. Miały, ale nie wzmocniały, ponieważ albo nie zostały utworzone w większości powiatów, albo też nie są w stanie zorganizować się w pełni i zaoferować bibliotekom w powiecie ustawowo określonych form pracy i wsparcia w ramach obecnego finansowania ich działalności.

Co gorsze, zmieniający się system zasilania finansowego bibliotek publicznych stawia pod znakiem zapytania utrzymanie dotychczasowych form pomocy bibliotekom gminnym i miejskim. Znamienne, że zyskuje sobie zwolenników pogląd, iż biblioteki wojewódzkie i powiatowe powinny być finansowane przez miasta, w których mają one swoje siedziby i których mieszkańcom służą, a realizowane przez nie funkcje ponadlokalne powinny być im zlecane i finansowane przez właściwe samorzady albo przez budżet państwa. Bliższe naszym tradycjom byłoby finansowanie funkcji ponadlokalnych bibliotek wojewódzkich i powiatowych z budżetu centralnego, co bez zmian ustawowych jest mało realne. Faktem jest, że w dyskusjach nad siecią bibliotek publicznych zasadne wydaje się postawienie problemu osobnego finansowania bibliotek, ich działalności biblioteczno-informacyjnej i osobnego – funkcji ponadlokalnych.

W przyszłości, gdy samorzady okrzepną, być może zainteresowanie wzbudzi rozwiązanie holenderskie, w ramach którego biblioteki gminne i miejskie kupują potrzebne im usługi od bibliotek okręgowych. Jest to rozwiązanie, na które naszych bibliotek nie stać i którego logika nielatwo przebiję się przez nasze nawyki.

Jau Wolfosz

Listy

LIST OTWARTY DO PROF. DR. HAB. ZBIGNIEWA ŻMIGRODZKIEGO

Szanowny Panie Profesorze!

Jestem Panu bardzo wdzięczna za artykuł pt. *Smutny los „Bibliografii Śląska”*, zamieszczony w numerze 1 „Bibliotekarza”. Tym bardziej, że ukazał się w ważnym dla mnie momencie, kiedy po 32 latach pracy nad „Bibliografią Śląska” musiałam przejść na emeryturę (nieoczekiwanie i w bardzo brzydkim stylu), bez możliwości zakończenia rozpoczętego, kolejnego (1988 r.) rocznika w nowym, w dużym stopniu ukształtowanym przeze mnie programie komputerowym, uwzględniającym także trzy nowe normy opisów bibliograficznych. Dosłownie oderwano mnie od pracy w trakcie korekty dużego dziennika regionalnego, bez podania powodu takiej decyzji, mimo, że obietnice dyrektora Biblioteki były inne.

Ostatnie publikacje o „Bibliografii Śląska” ukazały się w latach osiemdziesiątych i dotyczyły konieczności kontynuacji i przyspieszenia opracowania kolejnych roczników. Pisali o tym znani na Śląsku historycy i literaci, tacy jak prof. Andrzej Brożek, prof. Mirosław Fazan i Wilhelm Szewczyk.

Zaraz po objęciu stanowiska, obecny dyrektor Biblioteki Śląskiej był przychylny „Bibliografii”. Zezwolił na stworzenie odrębnego działu, o co zabiegaliśmy od lat (również z Pana Profesora udziałem), a także dołożył starań, dzięki którym zostały wydane cztery zaległe roczniki: 1981-1984. Mimo większych niż dzisiaj trudności ekonomicznych. To był niestety krótki okres. Potem zaczęła się stopniowa degradacja „Bibliografii”. Zmniejszono o połowę obsadę działu, a po przejściu do nowego gmachu, włączono zespół opracowujący „Bibliografię” do Działu Zbiorów Śląskich. Moim zdaniem bezzasadnie – to dwie komórki o zupełnie odmiennych zadaniach.

Przygotowane w trudnych warunkach kadrowych roczniki 1985-1987 czekają wciąż na druk lub udostępnienie na nośnikach elektronicznych. Rocznik 1985 od 10 lat. To prawda, że zakupiony dwa lata temu program komputerowy do opracowania „Bibliografii” dawał szansę na zlikwidowanie wieloletniego poślizgu w opracowaniu kolejnych roczników. W zamian za to powstał pomysł ograniczenia „Bibliografii” do terytorium woj. śląskiego. Ocena Pana Profesora dotycząca tego tematu jest bardzo trafna. Moje pisma w tej sprawie pozostały również bez odpowiedzi. Zdając sobie sprawę z tego, że istnieje duże zapotrzebowanie na bieżącą informację dotyczącą woj. śląskiego, zaproponowałam utworzenie dwóch zespołów: jeden opracowywałby dane na bieżąco do celów informacyjnych, które pozostałyby na razie tylko w bazie komputerowej; drugi zespół kontynuowałby opracowanie „Bibliografii Śląska” uwzględniając dane z pierwszej bazy.

O „Bibliografię Śląska” upominają się (poza polskimi) różne biblioteki zagraniczne, a „Ars Polona” chce znacznie zwiększyć stałą prenumeratę. Dyrekcja nie zauważa tego. Można by zastanowić się, czy chodzi w tym przypadku tylko o trudności ekonomiczne, skoro dużo pieniędzy wydaje się na liczne druki propagandowe. Dodam również, że Biblioteka posiada dział wydawniczy i inne możliwości udostępniania przez komputer.

Śledzę artykuły Pana Profesora i zgadzam się z nimi. Jeszcze raz serdecznie dziękuję za artykuł o „Bibliografii Śląska”, której tyle czasu poświęciłam w moim życiu.

Z poważaniem
Teresa Bątkiewicz

KUPIJCIE NOWE KSIĄŻKI WYDAWNICTWA SBP

Z. Dobrowolski, J. Franke

W LABIRYNCIE INTERNETU
Poradnik nawigacji dla bibliotekarzy

Internet jest jak wielki tort podzielony na kawałki. Jednym z nich jest jego część bibliotekarska. Książka ta poświęcona jest właśnie tej bibliotekarskiej domenie Internetu, która ma swoją specyfikę i własne problemy. Z rzadka są one omawiane w powszechnie dostępnych poradnikach, które koncentrują się na opisie Internetowych narzędzi i usług, a w ich wykazach ciekawych witryn adresy bibliotek, pojawiają się incydentalnie. Oczywiście bibliotekarski Internet tworzą nie tylko witryny bibliotek, ale również elektroniczne kolekcje, wirtualne księgarnie, internetowa prasa, przeglądy nowości wydawniczych oraz przewodniki po zasobach informacyjnych Sieci.

Książka składa się z trzech części. Część pierwsza opisuje architekturę i wybrane narzędzia Internetu oraz przejmowanie w Sieci opisów i tworzenie bibliotecznych intranetów. Część druga opisuje internetowe serwisy informacyjne.

Część trzecia jest przewodnikiem po podstawowych – z bibliotekarskiego punktu widzenia – witrynach Internetu.

Książkę kończy słowniczek terminów oraz spis zalecanych lektur. Charakter poradnikowy książki podkreśla ponad 250 „zrzutów ekranowych” ilustrujących omawiane treści.

Str. 280, cena 40 zł

Artykuły

Artur Jazdon

Działalność Rady Wykonawczej Konferencji Dyrektorów Bibliotek Szkół Wyższych

Rada Wykonawcza Konferencji Dyrektorów Bibliotek Szkół Wyższych działa już przeszło dwa lata, co pozwala na pewne podsumowanie dotychczasowych dokonań i przedstawienie wniosków na najbliższą przyszłość.

Celem Konferencji jest wspieranie, rozwijanie, udoskonalanie i promowanie bibliotek szkół wyższych dla dobra publicznego i korzyści społecznej. Cele swoje Konferencja zamierza realizować różnymi formami działań. Ponieważ jednak walne posiedzenia Konferencji odbywają się tylko raz w roku, Konferencja powołała na trzyletnią kadencję Radę Wykonawczą w składzie: dr Jan Janiak – przewodniczący, mgr Ewa Węglowska (sekretarz) oraz mgr Elżbieta Dudzińska, mgr Stefan Czaja, mgr Danuta Jaworska, dr Artur Jazdon, dr Henryk Szarski, prof. dr hab. Krzysztof Zamorski – członkowie. Rada reprezentuje Konferencję w codziennym działaniu, a do jej podstawowych zadań należy przede wszystkim: organizowanie działalności Konferencji, realizowanie jej uchwał i reprezentowanie jej na zewnątrz.

Trzeba, niestety, przyznać, że Konferencja nie ma umocowań prawnych. Jej głos może, ale nie musi być przez kogokolwiek wysłuchiwany. Stąd bardzo wiele uwagi Rada Wykonawcza poświęciła – szczególnie w pierwszym okresie – przedstawianiu Konferencji i jej celów różnym osobom i gremiom. W tym celu spotkała się m.in. z ministrem prof. dr. hab. Andrzejem Wiszniewskim – przewodniczącym KBN, dr. Jerzym Gąsiorowskim – dyrektorem Departamentu Badań Naukowych KBN, ministrem prof. dr. hab. Jerzym Zdradą z MEN, dr. Teresą

Bader – dyrektorem Departamentu Nauki i Szkolnictwa Wyższego MEN, przewodniczącym Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego – prof. dr. hab. Andrzejem Pelczarem, przewodniczącym KRASP-u – prof. dr. hab. Jerzym Woźnickim oraz zastępcą przewodniczącego Sejmowej Komisji Nauki – dr. Andrzejem Smirnowem.

Efektom tych spotkań stało się nie tylko przyjęcie do życiwej wiadomości istnienia Konferencji i jej Rady Wykonawczej, ale także ustalenie np., że jej przewodniczący będzie zapraszany na posiedzenia Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego. Wszyscy rozmówcy zauważali, że Konferencja czy reprezentująca ją Rada mogą stać się faktycznymi partnerami przy dyskutowaniu problemów czy podejmowaniu decyzji dotyczących bezpośrednio czy pośrednio polskich bibliotek naukowych. Przełożyło się to np. na możliwość przedstawienia przez Radę jej uwag na temat propozycji ustawy o szkolnictwie wyższym, ustalenia z KBN zasady partycypowania w kosztach zakupów dostępu konsorcyjnych do czasopism elektronicznych. Rada Wykonawcza, realizując pewne działania czy chcąc przedstawiać szerszej opinii informacje na określony temat, zawsze może problem nagłośnić czy przeprowadzić konsultacje w środowisku, dzięki prowadzeniu własnej listy dyskusyjnej. Na liście umieszczane są również systematycznie sprawozdania z dokonań Rady, dzięki czemu – mamy nadzieję – wszyscy są poinformowani na bieżąco o najważniejszych sprawach.

Jakimi najważniejszymi problemami zajmowała się lub zajmuje się nadal Rada Wykonawcza? Oprócz wspomnianego problemu umocowania prawnego w projekcie nowej ustawy o szkolnictwie wyższym należy do nich zaliczyć:

- problemy wynikające dla bibliotek z faktu obowiązywania przy prenumeracie czasopism i baz danych ustawy o zamówieniach publicznych, a ostatnio również związane z propozycjami zmian teje ustawy i ewentualnymi ich konsekwencjami dla bibliotek,
- zagadnienie utrzymania stawki „0” na książki i czasopisma naukowe,

- problemy związane z rozdziałem przez KBN środków finansowych na import czasopism, w tym głównie niebezpieczeństwa „zaginięcia” tych środków w momencie ich skierowania przez KBN na uczelnie w dotacji na działalność statutową,
- propozycje zmian w ustawie o prawie autorskim, w tym szczególnie wynikające z niej dla bibliotek konsekwencje związane z wprowadzeniem odpłatności za usługi reprograficzne,
- konsekwencje wprowadzenia w życie rozporządzenia Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego dotyczącego ewidencji zbiorów,
- powołanie przez KBN zespołu doradczo-opiniodawczego oraz wypracowanie jednolitej polityki finansowania bibliotek naukowych w KBN,
- sposobu rejestracji bibliotek naukowych w ogólnokrajowej sieci bibliotecznej,
- problemy dostępu do nowoczesnych źródeł informacji,
- problemy budownictwa i rozwoju infrastruktury technicznej.

W celu omawiania tych ważnych spraw i przyjęcia stanowiska Rada spotykała się m.in. z przedstawicielem Krajowej Rady Bibliotecznej, dr Henrykiem Hollendrem, oraz przedstawicielami Polskiej Izby Książki. Rada pozostaje też w roboczym kontakcie z innymi przedstawicielami KBN, MEN czy MKiDN.

Trudno mówić o spektakularnych sukcesach Rady czy Konferencji, pozwalających stwierdzić, że to właśnie dzięki ich staraniom i wysiłkom coś się dokonało. Udało się jednak przedstawić w kilku sprawach uzgodnione stanowisko, pokazaliśmy że środowisko stać na przeprowadzenie szybkiej konsultacji i opracowanie opinii na określony temat. W kilku przypadkach ważne było samo podkreślenie, że jako środowisko też trzymamy rękę na pulsie, zajmujemy się i chcemy się wypowiadać na określone tematy. Nie bez znaczenia było – szczególnie w przypadku tych pierwszych wizyt – przedstawienie głównych problemów naukowego bibliotekarstwa polskiego i zwrócenie uwagi na konieczność ich uwzględniania przy rozwiązywaniu ważnych kwestii dotyczących nauki polskiej. Wiele spraw jest kon-

tynuowanych i będą stanowiły przedmiot dalszych dyskusji, m.in. stawka „0” podatku VAT, sprawa przetargów na czasopisma, opłat za kopiowanie dokumentów. Są sprawy, które – już dziś widać – będzie bardzo trudno pomyślnie zrealizować. Do najważniejszych wśród nich należy niechętnie obecne stanowisko KBN do powołania zespołu doradczo-opiniodawczego i wszczęcie poprzez ten zespół dyskusji na temat polityki finansowania bibliotek. Dzięki istnieniu Konferencji i prowadzonym dyskusjom powstał także katalog problemów, którymi należy się zająć. Do najważniejszych zadań, przed którymi Rada stanie w najbliższym czasie, należy bez wątpienia opracowanie kryteriów oceny bibliotek, co może być niezwykle przydatne w procesach akredytacyjnych czy przy ewentualnej kategoryzacji bibliotek.

Na marginesie warto powiedzieć, że funkcjonowanie wspomnianej uprzednio listy dyskusyjnej jest uznawane przez dyrektorów bibliotek za doskonały „wynalazek”, gdyż pozwala – oprócz bieżącego informowania o pracach Rady – na wywoływanie różnych tematów, wzajemne informowanie o pojawianiu się problemów i sposobach ich rozwiązywania. Do ciekawszych tematów poruszonych na tej liście można zaliczyć zasady ewidencjonowania książek zakupionych z grantów, sporządzania opisów bibliograficznych dokumentów elektronicznych, udostępniania prac niepublikowanych, tworzenia struktur organizacyjnych i podległości bibliotek na uczelni, wykonywania przez biblioteki bibliografii publikacji pracowników uczelni, korzystania przez bibliotekarzy dyplomowanych z 50% kosztów uzyskania dochodów, sprawę struktur budżetów bibliotek uczelnianych. Sądzę osobiście, że funkcjonowanie tej listy w sposób szczególny pozwoliło osiągnąć jeszcze jeden widomy znak działania Konferencji – większą konsolidację i ścisłą współpracę, wymianę doświadczeń pomiędzy dyrektorami polskich bibliotek szkół wyższych, a poprzez nich – mam nadzieję – całego środowiska bibliotekarzy tych bibliotek.

Dr Artur Jazdon jest dyrektorem Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu.

Nie zapomnij o prenumeracie!

Krzysztof Maciąg

Refleksje o miejscu bibliotek publiczno-szkolnych w sieci

Reformy zmierzające do modernizacji kraju stawiają przed bibliotekami jeszcze trudniejsze niż dotychczas zadania zaspokajania potrzeb czytelniczych na całym obszarze państwa, w tym potrzeb edukacyjnych i kulturalnych różnego rodzaju. Reforma systemu szkolnego wymaga na pewno integracji z działalnością bibliotek, m.in. publicznych, tym bardziej że zapowiadała zamknięcie wielu szkół na wsi. Oznacza to likwidację działających w nich dotychczas bibliotek.

Nie wydaje się jednak, aby tworzenie bibliotek publiczno-szkolnych (w praktyce raczej szkolno-publicznych) było generalnie dobrym sposobem na integracyjne rozwiązanie problemów bibliotecznej obsługi potrzeb edukacyjnych i ogólnokulturalnych.

W czasopiśmiennictwie fachowym, zarówno bibliotekarskim, jak i nauczycielskim ukazało się na ten temat niemało publikacji oponujących przeciw takim fuzjom, ale połączeń bibliotek... przybywało. Pisać więc trzeba nadal, ponieważ zagrożenie jest poważne.

Biblioteki szkolne łączono z publicznymi w latach siedemdziesiątych, gdy scalano biblioteki w województwach szczecińskim i olsztyńskim w czasie reformy administracyjnej kraju w 1975 r. Dwa pozostałe okresy tworzenia placówek publiczno-szkolnych to pierwsza połowa lat dziewięćdziesiątych (w latach 1990-94 powstało 36% takich bibliotek) i druga połowa lat dziewięćdziesiątych (w okresie 1996-98 utworzono 46% placówek). Ogółem powstało ponad 500 placówek¹⁾.

W każdym z kolejnych okresów następował znaczny wzrost liczby połączeń bibliotek publicznych ze szkolnymi; które z reguły oznaczały likwidację jednej z połączonych bibliotek. Katalog argumentów przeciw łączeniu jest już bardzo obszerny. Przy tym nie tylko brakuje uregulowań formalno-prawnych chroniących

autonomię biblioteki, ale obecna ustawa zachęca nawet do różnych połączeń. Powoduje to ograniczanie działalności statutowej biblioteki, czasu otwarcia, zwalniania wykwalifikowanych pracowników, zmniejszania wymiaru zatrudnienia²⁾.

Reforma administracyjna z 1999 r. oraz ustawa o bibliotekach z 1997 r. przyznała samorządom szerokie uprawnienia. Mogą one – z przyczyn oszczędnościowych – zredukować biblioteki do jednej placówki w środowisku. A jedna placówka nie zaspokoi wszystkich potrzeb czytelniczych społeczności lokalnej. Biblioteka szkolna i publiczna mają różne funkcje, a korzystanie z biblioteki publicznej powinno wynikać z rzeczywistej potrzeby czytania i nie kojarzyć się z przymusem szkolnym.

Badania prowadzone w Instytucie Książki i Czytelnictwa potwierdzają te spostrzeżenia³⁾. Pewną liczbę wniosków opartych na analizie materiału ankietowego warto wymienić. Generalnie łączenie jest niekorzystne, ponieważ dwa odmienne rodzaje bibliotek nie mogą wypełnić należycie wszystkich swoich funkcji, gdy istnieją w formie jednej ksiąźnicy. Polepszenie niektórych wskaźników odbywa się kosztem pogorszenia innych. Zysk bywa często pozorny. Księgozbiór likwidowanej filii, przeniesiony do dużego, jasnego pomieszczenia w budynku szkoły w większym stopniu zaspokoi potrzeby czytelnicze uczniów. Wzbogaci też warsztat pracy nauczycieli, gdyż księgozbiór biblioteki publicznej jest na ogół bardziej atrakcyjny w porównaniu z zacytanym, przestarzałym szkolnym. Ważna jest też możliwość dostępu do biblioteki po godzinach zamknięcia szkoły. Zatem wartość edukacyjna biblioteki usytuowanej w szkole powinna znacznie wzrosnąć. Praktyka dnia powszedniego szkoły weryfikuje jednak tak optymistyczne założenie. Pracownicy jednej z bibliotek piszą: „Zaskoczył nas niemiłe brak entuzjazmu ze strony szkoły wobec faktu bardzo znacznego zwiększenia ilościowego i różnorodności tematycznego księgozbioru (z 2 do przeszło 20 tysięcy woluminów), wolnego dostępu do półek, niedoceny walorów swobodnego wyboru książek przez samych uczniów”.

Dodajmy, że księgozbiór likwidowanej biblioteki publicznej jest jednak w większej części przeznaczony dla czytelnika dorosłego. Poziom czytelnictwa dorosłych w rejonach funkcjonowania placówek publiczno-szkolnych obniza się. Lokalizacja ksiąźnic tego typu i czas

ich otwarcia to dla osób pracujących bariery (architektoniczne i psychologiczne). Prawie połowa przeniesionych bibliotek ma wejście wspólne ze szkołą. Czas otwarcia dostosowany jest zbyt często do czasu pracy szkoły (tylko co dziesiąta biblioteka publiczno-szkolna pracuje w czasie dogodnym dla czytelnika dorosłego), bez należytego uwzględnienia oczekiwań dorosłych. Najlepiej jest w dużych miastach i większych placówkach, w gminach co trzecia biblioteka pracuje 2-3 godziny przed lub po południu. Najgorzej jest tam, gdzie czas udostępniania zbiorów ograniczono do przerw międzylekcyjnych.

Problem dostępności i obsługi rozbudowanego, po połączeniu, księgozbioru jest bardzo poważny. W związku z reformą oświaty zachodzi obawa, że z tych placówek zwolnieni zostaną bibliotekarze bibliotek publicznych. Zastąpią ich nauczyciele-bibliotekarze mający formalne przygotowanie do pracy pedagogicznej. Punkt ciężkości w obsłudze czytelników i doborze zbiorów przesunie się w kierunku zaspokajania potrzeb szkoły. Bibliotekarz szkolny jest przede wszystkim nauczycielem. Jego pracę komplikują nieustanne zastępstwa, organizowanie akademii itp. W wielu placówkach od poniedziałku do piątku czytelnia jest wykorzystywana jako sala lekcyjna. Dopiero po zakończeniu zajęć stanowi czytelnię. Są też inne trudności: różnice w pragmatyce zawodowej obu kategorii bibliotekarzy, problemy w prowadzeniu dokumentacji i zagadnienie skutecznego nadzoru metodycznego.

Należy zatem dążyć do ocalenia istniejących placówek w sieci bibliotek publicznych. Nie łączyć księżnic, ale skoncentrować się na współpracy w celu zwiększenia czytelnictwa, zarówno uczniów, jak i dorosłych. Biblioteki publiczne mogą otrzymać spisy lektur, programy nauczania, stworzyć systemy samokształcenia. Powinny organizować imprezy czytelnicze również dla młodego czytelnika i w taki sposób wesprzeć szkoły. Przydatna i wartościowa może być wspólna obserwacja czytelnictwa. Biblioteka publiczna powinna stanowić dla dzieci instytucję kultury, z której korzystają samodzielnie, bez przymusu⁴⁾.

Nie należy wyprowadzać bibliotek szkolnych ze szkół i pozbawiać te placówki podstawowej pracowni. Nie powinno się już osłabiać istniejących sieci: szkolnej i publicznej, aby nie powstały enklawy czytelniczej pustki. Do przyjęcia takiego poglądu należy przekonać samorządy. Jeśli jednak zajdzie koniecz-

ność łączenia bibliotek, powinno to zawsze wynikać z zapotrzebowania środowiska lokalnego i jego uwarunkowań. Inicjatywa scalenia placówek powinna wyjść zawsze od środowisk bibliotekarskich: szkolnych i publicznych. Wtedy takie działania mają sens, a powstałe biblioteki należycie wypełniają swoje zadania. Świadczą o tym pozytywne przykłady placówek funkcjonujących w dawnych województwach: olsztyńskim, wrocławskim i wałbrzyskim.

Krzysztof Maciąg jest pracownikiem Instytutu Książki i Czytelnictwa Biblioteki Narodowej.

PRZYPISY:

- ¹⁾ B. Budyńska: *Biblioteki publiczno-szkolne*. W: *Biblioteki na przełomie wieków. Forum czytelnicze VII*. Warszawa 1999 s. 119-120.
- ²⁾ W. Przybyszewski: *Biblioteki publiczne w 1992 r.* „Bibliotekarz” 1993 nr 7-8 s. 25-26.
- ³⁾ Badania prowadzone w IKiCz BN w latach 1998-99, obecnie w opracowaniu.
- ⁴⁾ M. Piaczyńska: *Biblioteki publiczne – problemy łączenia z ośrodkami kultury i bibliotekami szkolnymi (doświadczenia z lat 1990-1993 w województwie wrocławskim)*. „Bibliotekarz” 1994 nr 2 s. 25-29.

Andrzej Gawroński

Badanie wykorzystania zbiorów Czytelni Prawniczo-Ekonomicznej WiMBP w Łodzi

Łódzka Książnica od początku preferowała w swoich zbiorach obok nauk humanistycznych nauki prawno-ekonomiczne¹⁾. Już w pierwszych latach istnienia zbiory z tego zakresu stanowiły znaczną część księgozbioru Biblioteki. Zaskakuje wręcz dbałość twórców Biblioteki o edukację prawniczą i ekonomiczną czytelników w odrodzonej Polsce. Ten kierunek gromadzenia był kontynuowany przez lata powojenne, kiedy to Biblioteka Miejska przez wiele lat pełniła rolę biblioteki uczelnianej dla tysięcy studentów nowych wyższych uczelni powstałych w Łodzi. Warto podkreślić, że do dziś stanowią oni największą grupę czytelników, pomimo istnienia w mieście kilku bogatych bibliotek uczelnianych.

Kiedy w 1996 r. przeprowadzono badania wykorzystania księgozbioru podręcznego

w Czytelni Naukowej, potwierdziły się w pełni wcześniejsze obserwacje²⁾. Przy analizie wypożyczeń z poszczególnych działów księgozbioru zwracała wtedy uwagę znaczna przewaga liczby udostępnionych woluminów w dziale „3” (nauki społeczne, prawo) nad wypożyczeniami w innych działach. Stanowiły one wówczas prawie 1/3 wszystkich wypożyczeń – 32,5%, chociaż ilościowo dział ten nie był najliczniejszy, bowiem stanowił tylko 13,1% księgozbioru liczącego wówczas 11 440 wól.

Prostą konsekwencją tego było rozpoczęcie starań o stworzenie w Bibliotece specjalistycznej czytelni. W 1997 r. zaadaptowano na czytelnię część sali katalogowej. I choć nie w pełni odpowiada ona wszystkim wymogom (niewielka powierzchnia pozwoliła na stworzenie tylko 10 miejsc i stanowiska komputerowego), to jednak uruchomienie od początku 1998 r. Czytelni Prawniczo-Ekonomicznej stało się ważnym momentem w dostosowywaniu obsługi informacyjnej czytelników do funkcji współczesnej biblioteki. Czytelnicy szybko zaakceptowali nową czytelnię o ściśle określonym profilu zbiorów i usług informacyjnych, tym bardziej, że od początku udało się uruchomić w niej multimedialne stanowisko komputerowe umożliwiające korzystanie z wszystkich baz dostępnych w sieci lokalnej, w tym najważniejszej, bo pełnotekstowej bazy prawniczej LEX a także z Internetu.

Założeniem wstępnym było uruchomienie Ośrodka Informacji Biznesowej. Jednakże z racji wielu ograniczeń, przede wszystkim finansowych, które nie pozwoliły zarówno na zakup wielu drogich źródeł informacyjnych, jak i zatrudnienie prócz bibliotekarzy – wykwalifikowanego ekonomisty i prawnika, choćby jako konsultantów – nie było to możliwe. Obsługę informacyjną prowadzą do dziś pracownicy Działu Informacji, bez specjalistycznego prawniczo-ekonomicznego przygotowania, co w pewnym zakresie obsługę tę niekiedy ogranicza.

Frekwencja w Czytelni rosła szybko. W 1999 r. Czytelnię odwiedziło 5251 czytelników, którym udostępniono 6967 wól. książek i 35 554 wól. czasopism (znaczna różnica w ilości udostępnionych książek i czasopism jest spowodowana w dużej mierze zasadami prowadzenia statystyki bibliotecznej). W tym okresie udzielono 3045 informacji rzeczowych i 405 bibliograficznych.

I. CEL, ZAKRES I METODA BADAŃ

Głównym celem badań prowadzonych w Czytelni Prawniczo-Ekonomicznej w I półroczu 1999 r. była analiza użytkowników pod względem wieku i zawodów w kontekście ich zainteresowań określanych na podstawie udostępnionych im wydawnictw z księgozbioru podręcznego. Dodatkowym elementem analizy statystycznej była próba określenia poczytności poszczególnych czasopism udostępnianych w Czytelni. Dane statystyczne zebrano na podstawie rewersów zrealizowanych w tym czasie w Czytelni.

W okresie 6 miesięcy (2.01. – 30.06.1999) zarejestrowano w Czytelni odwiedziły 2655 czytelników udokumentowane wypełnionymi przez nich rewersami. Na ich podstawie uwzględniono w badaniach 3491 udostępnionych woluminów książek, 15 601 wól. czasopism i 275 baz komputerowych i CD-ROM-ów. Zbiory Czytelni liczyły wówczas 1025 wól. książek, 150 tytułów czasopism oraz 10 baz. Częstotliwość wykorzystania powojennego „Dziennika Ustaw” i „Monitora Polskiego” oraz wydawnictw statystycznych, które są stałym składnikiem księgozbioru podręcznego Czytelni, była analizowana w ramach badania poczytności poszczególnych tytułów czasopism.

II. KSIĘGOZBIÓR PODRĘCZNY – STRUKTURA, CHARAKTERYSTYKA

Podstawą warsztatu informacyjnego w Czytelni stał się księgozbiór podręczny złożony z wyselekcjonowanych wydawnictw informacyjnych, bibliograficznych, zbiorów praw, opracowań z zakresu prawa, finansów, bankowości, zarządzania i marketingu oraz statystyki pozostający wcześniej w księgozbiorze podręcznym Czytelni Naukowej. Do Czytelni Prawniczo-Ekonomicznej przeniesiono także na okres przejściowy około 100 tytułów czasopism bieżących z zakresu prawa i ekonomii z Czytelni Czasopism Bieżących.

Do księgozbioru czytelniczy mają wolny dostęp. Z tego też względu wprowadzono na półkach w obrębie działów głównych poddziały III i IV stopnia, wydzielając np. prawo drogowe czy prawo rodzinne, co znacznie ułatwia odszukanie właściwej książki. Zdecydowaną przewagę w zbiorze stanowią wydawnictwa polskie.

Wydawnictwa informacyjne stanowią 14,4% całości zbioru, wydawnictwa z zakresu statystyki – 6,5%. Zdecydowaną przewagę mają opracowania z różnych dziedzin prawa – 44,4%, podczas gdy z zakresu nauk ekonomicznych stanowią 23,1%. Słabo na razie rozwinięty jest poddział „351/354” – administracja publiczna – 0,8% całości zbioru. W dziale ekonomii najbardziej rozbudowany jest poddział „336” – finanse, bankowość (8,9%) oraz „338” – polityka gospodarcza (5,4%). Wśród wydawnictw prawniczych najbogatszy jest dział „342” – prawo państwowe i administracyjne (13,5%) i „347” – prawo cywilne (11,4%). Dość dobrze rozwinięty jest dział „65” – organizacja i zarządzanie,

marketing, w którym znajduje się wiele poszukiwanych opracowań. Stanowią one 10,6% ogólnego zbioru.

W księgozbiornie znajdują się prawie wszystkie dostępne na rynku najnowsze słowniki rzeczowe i szczególnie poszukiwane – językowe z zakresu prawa, biznesu, finansów. Obok słowników i encyklopedii dziedzinowych, niezbyt jeszcze licznych, ważne miejsce wśród wydawnictw informacyjnych zajmują bibliografie dziedzinowe jak „Polska Bibliografia Prawnicza”, „Przegląd Bibliograficzny Piśmiennictwa Ekonomicznego” (częściowo jako baza komputerowa), „Polska Bibliografia Penitencjarna”. Uzupełnieniem bibliografii drukowanych są komputerowe bazy bibliograficzne dostępne w sieci lokalnej i w Internecie, a przede wszystkim baza POLCZ tworzona w Dziale Informacji i Bibliografii, zawierająca dane bibliograficzne o artykułach w czasopiśmie, dotyczących m.in. gospodarki i prawa w Polsce. Główne jednak miejsce w księgozbiornie podręcznym Czytelni zajmują zbiory ustaw – „Dziennik Ustaw”, „Monitor Polski”, dzienniki urzędowe województw i poszczególnych resortów. Warto podkreślić, że kilkanaście zbiorów praw obok wydań w tradycyjnej formie dostępnych jest na CD-ROM-ach (10 baz) i w lokalnej sieci komputerowej (LEX).

W rok po otwarciu Czytelni Prawniczo-Ekonomicznej jej sponsorem zostało Wydawnictwo Prawnicze ABC.

III. CZYTELNICY – STRUKTURA, CHARAKTERYSTYKA

Najliczniejszą grupę korzystających z Czytelni stanowili studenci – ponad połowę odwiedzających – 50,5%. Niewielka tylko ich część (90 na 1247) mieści się w grupie 26-30 lat. Wielu z nich to słuchacze rozmaitego typu szkół pomaturalnych kształcących w zakresie organizacji, zarządzania i marketingu. Drugą, co do wielkości grupą zawodową są czytelnicy z wykształceniem technicznym – 10,2% i ekonomicznym – 9,1%. Niewątpliwie wiąże się to z faktem, że przedstawiciele tych zawodów najczęściej podejmują własną działalność gospodarczą na polu small businessu. Prawdopodobnie z tych samych powodów dość liczna jest grupa „innych”, czyli różnych zawodów nie mieszczących się wśród grup wydzielonych w badaniach – 9,4%. Należy podkreślić, że wśród tych trzech grup zawodowych najwięcej czytelników mieści się w grupach wiekowych 26-35 l. i 36-50 l., a więc w wieku największej aktywności zawodowej. Stosunkowo wielu czytelników to uczniowie szkół średnich – stanowią oni 6,3%. Jest to niewątpliwie znak wielu zmian w programach nauczania w ostatnim czasie. Dość liczną grupą są też prawnicy ze starszych grup wiekowych, co oznacza ich czynne życie zawodowe, nawet po 65 roku życia (5,1%). Emeryci i renciści stanowią 2,4% czytelników. Szukają oni najczęściej pomocy prawnej chcąc uniknąć wysokich kosztów porad prawnych. Niewielki procent czytelników stanowią nauczyciele

(2%), pracownicy handlu (2%) oraz pracownicy administracji państwowej i samorządowej (1,7%). Najbardziej odwiedzają Czytelnię pracownicy fizyczni (0,7%) oraz pracownicy służby zdrowia (0,6%). Studenci i uczniowie sprawiają, że 58,5% czytelników nie przekroczyło 25 lat. 28,1% czytelników zaś to ludzie czynni zawodowo, w wieku 26-50 lat. Przekroczenie wieku emerytalnego nie zawsze wiąże się z emeryturą i odpoczynkiem. Pomimo że tylko 2,4% deklaruje się jako emeryci to grupa wiekowa powyżej 65 lat stanowi 4,5% ogółu czytelników, co oznacza, że w różnych grupach zawodowych wiele osób to ludzie nadal pracujący.

IV. WYPOŻYCZENIA – STRUKTURA, CHARAKTERYSTYKA

W ciągu połowy 1999 r. czytelnicy wypożyczyli w Czytelni 3491 wol. książek, co jest liczbą dość wysoką zważywszy, że księgozbiór nie był jeszcze liczny (1025 wol.). Najczęściej czytelnicy sięgali po wydawnictwa z działu „34” – prawo. Ich wykorzystanie – to 34,2% wypożyczeń. Niewiele mniej, bo 33,3% wypożyczeń zarejestrowano w dziale „33” – nauki ekonomiczne, gospodarka. Równie wysoki procent – 22% wypożyczeń odnotowano w dziale „65” – organizacja i zarządzanie, marketing. Dość często, co jest zrozumiałe, wykorzystywane są wydawnictwa informacyjne („030”) – 4,7% oraz wydawnictwa ze statystyki („31”) – 5,6%.

Analizując wykorzystanie książek w poszczególnych grupach wiekowych czytelników widać konsekwentnie przewagę tych, którzy stanowią najliczniejszą grupę czytelników, tzn. ludzi młodych w wieku 20-25 lat czyli studentów, bowiem ich wypożyczenia to aż 63,6% ogólnej liczby. Potwierdza się też już wspomniana wyżej ocena, że dużo wypożyczeń odnotowuje się też w grupach wiekowych: 35-50 lat – 12,4% i 26-35 lat – 10,5%, czyli wśród ludzi czynnych już zawodowo lub rozpoczynających swoją karierę.

Podobne prawidłowości zauważamy analizując wypożyczenia w poszczególnych działach nauk ekonomicznych i prawnych. Największą popularnością cieszą się wydawnictwa dotyczące finansów i bankowości („336”) – aż 67,3% wypożyczeń w dziale „33”, a w dziale „34” – wydawnictwa dotyczące prawa cywilnego – („347”) – 33,3% i prawa administracyjnego („342”) – 29,6%. W wypożyczeniach z działu nauk ekonomicznych zwraca uwagę fakt, że rekordową grupę stanowią tu czytelnicy w wieku 20-25 lat – czyli 81,2% wypożyczeń w dziale. Podobnie wysoki procent można zauważyć w dziale „65” – 70,6% wypożyczeń trafia do ludzi w tym właśnie wieku.

Prawidłowości te potwierdza też analiza wypożyczeń w poszczególnych grupach zawodowych. W przekroju wypożyczeń całego księgozbiornu do studentów trafia ich 59% a do uczniów 8,3%, ale w dziale „33” aż 73,5%, a w dziale „65” – 67,4%, zaś do uczniów odpowiednio – 9,9% i 8,3%. Dość wysoki procent wypożyczeń przypada na grupę

czytelników deklarujących się jako ekonomiści – 7,4% w dziale „33”, 7% w dziale „34” oraz 10,4% w dziale „65”. Prawnicy bardzo rzadko sięgają po wydawnictwa inne niż prawnicze – w tym dziale ich wypożyczenia to 6,2%, podczas gdy w dziale „33” zaledwie 0,3%, a w „65” – 0%! Emeryci sięgają wyłącznie po wydawnictwa prawnicze szukając rozwiązania swoich problemów. Nikle lub żadne zainteresowanie wydawnictwami ekonomicznymi można zauważyć także u nauczycieli, pracowników fizycznych, pracowników służby zdrowia. Stosunkowo natomiast duże (4,3%) i to zarówno w dziale „33” jak i „65” widać wśród tzw. innych zawodów, czyli ludzi różnej profesji, którzy prawdopodobnie zmieniają swój zawód lub rozpoczynają własną działalność gospodarczą.

Wykorzystanie czasopism

Organizując Czytelnię Prawniczo-Ekonomiczną podjęto decyzję o czasowym przeniesieniu do niej kilkudziesięciu tytułów czasopism z Czytelni Czasopism Bieżących. Wydzielając zgodnie z zasadami akcesji obowiązującymi w Bibliotece liczne dodatki do poszczególnych tytułów i traktując je jako samodzielne tytuły w okresie badań w Czytelni udostępniono 32 tytuły z dziedziny statystyki, ekonomii i zarządzania oraz 118 z dziedziny prawa. Znaczną część tych ostatnich stanowiły dzienniki urzędowe poszczególnych resortów, województw oraz zbiory praw łącznie z „Dziennikiem Ustaw” i „Monitorem Polskim”. Czasopism „ekonomicznych” udostępniono 2084 wol., co stanowi 13,4% wypożyczeń czasopism ogółem, a „prawniczych” – 15 601 wol. (86,4% wypożyczeń). Pamiętać należy, że w Czytelni udostępniane są wszystkie roczniki powojenne „Dziennika Ustaw” i „Monitora Polskiego” oraz wszystkie roczniki bibliografii ekonomicznej i prawniczej. Pozostałe czasopisma – to bieżące numery z danego roku. Zainteresowania czytelników, ale także i zasady prowadzonej statystyki bibliotecznej sprawiają, że liczba udostępnionych czasopism jest znacznie wyższa od liczby wypożyczonych książek.

Wśród tytułów czasopism z działu „33” największym zainteresowaniem cieszyły się: „Gazeta Bankowa” – 22,3% i „Rynek Zagraniczny” – 12,7% wypożyczeń w dziale. Pozostałe czasopisma nie przekroczyły 10%. Wypożyczenia „Rocznika Statystycznego” (tylko najnowsze roczniki) stanowiły 15,7% wypożyczeń. Należy podkreślić wysoką częstotliwość wykorzystania „Przeglądu Bibliograficznego Piśmiennictwa Ekonomicznego” – 20%.

O wyższej liczbie udostępnionych czasopism z dziedziny prawa decydują na co dzień różnego rodzaju zbiory obowiązujących praw. „Dziennika Ustaw” udostępniono 6052 wol., co stanowi 44,7% udostępnionych woluminów w dziale, zaś „Monitora Polskiego” (A i B) 3056 wol. – (22,6%), zeszytów „Zbioru Praw” (aktualizowanych na bieżąco) – 229 wol. (1,7%) a „Dziennika Urzędowego Województwa Łódzkiego” – 374 wol. (2,7%). Z innych czasopism dużym zainteresowaniem cieszyły się, przede

wszystkim czasopisma typu poradnikowego: „Doradca Podatnika” – 1007 wol. (7,5%), „Prawo Przedsiębiorcy” – 632 wol. (4,8%), „Gazeta Prawna” – 405 wol. (3%), „Przegląd Podatkowy” – 216 wol. (1,6%), „Biuletyn Zamówień Publicznych” – 237 wol. (1,8%). Pozostałe czasopisma nie przekroczyły 1% udostępnionych woluminów w dziale. Kilkanaście tytułów, w tym niektóre resortowe i wojewódzkie dzienniki urzędowe, nie udostępniono ani razu.

O ile po czasopisma z działu „33” najczęściej sięgają młodzi czytelnicy – z grupy 20-25 lat (prawie 70%), to czasopisma prawnicze cieszą się dużym zainteresowaniem we wszystkich grupach wiekowych (prócz najniższej), przy czym grupa 20-25-latków także i tu najczęściej z nich korzysta (31,4%). Oczywiście, to studenci korzystają z nich najczęściej – 32,2%. Zwraca uwagę wysoki procent udostępnionych czasopism w grupie czytelników o zawodach technicznych (14,6%) i ekonomicznych (17,9%), a także wśród urzędników (6,8%) i emerytów (3,9%), którzy nie są liczną grupą czytelników, ale wykorzystanie przez nich czasopism jest o wiele większe niż książek. Potwierdza to wcześniejszą tezę o podejmowanych przez tych ludzi próbach własnej przedsiębiorczości i co za tym idzie szukaniu doraźnej pomocy w rozwiązywaniu problemów ekonomiczno-prawnych z jakim się stykają w życiu zawodowym a także szukaniu zwykłych porad. To najczęściej dają właśnie czasopisma.

Wykorzystanie baz komputerowych

W Czytelni Prawniczo-Ekonomicznej jest już kilkanaście baz komputerowych dostępnych w sieci lokalnej lub na CD-ROM-ach. Są to, przede wszystkim pełnotekstowe bazy prawnicze, zawierające aktualne przepisy prawne dotyczące wybranych dziedzin, np. prawo gospodarcze, podatki. Największą, najbardziej znaną i wykorzystywaną jest baza LEX, dostępna w sieci lokalnej. Z niej to najczęściej są wykonywane przez czytelników wydruki i kopie na dyskietkach aktualnych ustaw, komentarzy i orzeczeń. Zbiór CD-ROM-ów wzbogacił się także o wydawnictwa statystyczne („Rocznik Statystyczny”). Czytelnicy mogą przeglądać bazy samodzielnie na stanowisku komputerowym w Czytelni. Ta forma usług informacyjnych jest dość nowa i nie wszyscy jeszcze użytkownicy są przekonani do niej. Jednak liczba jej zwolenników szybko rośnie. W okresie, kiedy prowadzono badania do baz sięgnięto 275 razy. I znów najczęściej korzystają z nich studenci (44,3%) oraz prawnicy (18,8%) i ekonomiści (10,9%). Z baz wykonano ponad 500 stron wydruków i kilkadziesiąt kopii na dyskietkach.

V. POTRZEBY INFORMACYJNE CZYTELNIKÓW

W prowadzonych badaniach nie uwzględniono zgłaszanych przez czytelników zapytań. Tego typu badania będą przeprowadzone w późniejszym okresie.

Jednakże na podstawie wykorzystanych źródeł można określić z niewielkim tylko marginesem zakres zainteresowań użytkowników informacji prawniczej i ekonomicznej. Częstość wykorzystania poszczególnych tytułów książek i czasopism wskazuje na tematy zapytań. Bezsprzecznie najczęściej czytelnicy pytają o konkretny przepis prawny. Znajdują go w różnego rodzaju zbiorach praw. Wypożyczenia „Dziennika Ustaw” (44,7% w dziale czasopism prawniczych), „Monitora Polskiego” A i B (22,6%) potwierdzają tę ocenę. Świadczy o tym również częstość wykorzystania bazy LEX i baz na CD-ROM-ach oraz aktualizowanego na bieżąco „Zbioru Praw”. Wśród wypożyczanych książek natomiast – kodeksy z różnych dziedzin prawa zajmują czołowe miejsca.

Coraz częściej pojawiają się pytania o prawo Unii Europejskiej i państw członkowskich w kontekście przystosowywania do niego prawa polskiego.

Na drugim miejscu natomiast znajdują się zapytania dotyczące praktycznego stosowania prawa, pytania o komentarze i orzecznictwo. Tu wykorzystywane są zarówno wydawnictwa książkowe i czasopiśmiennicze, jak i baza LEX, w której najnowszej wersji można znaleźć zarówno znowelizowany tekst ustawy jak i komentarze, orzecznictwo a także literaturę na poszukiwany temat.

Często pojawiają się pytania o bibliografię dot. zarówno teorii i historii prawa jak i praktycznych rozwiązań prawnych w Polsce i za granicą. Tu niezastąpione są – „Polska Bibliografia Prawnicza”, baza POLCZ i kartoteki zagadnieniowe Działu Informacji.

W dziale nauk ekonomicznych natomiast najczęściej zgłaszane są zapytania z zakresu organizacji i zarządzania, reklamy i marketingu, poradnictwa nt. small businessu, niekiedy bardzo drobiazgowo.

Zapytania z dziedziny statystyki, które najczęściej pojawiają się jako towarzyszące innym ogólniejszym tematom, stanowią też znaczny odsetek kwerend, niestety, nie zawsze znajdują odpowiedź, ponieważ wiele z nich dotyczy statystyki międzynarodowej, do której brak w Bibliotece aktualnych źródeł zagranicznych.

VI. WNIOSKI KOŃCOWE

Szczegółowa analiza danych statystycznych z I półrocza 1999 r. wskazuje na główne pola zainteresowań informacyjnych czytelników w zależności od ich wieku i zawodów, co

pozwała na bliższe poznanie środowiska, w którym pracujemy.

Po dwóch latach istnienia Czytelnicy wykształciło się, jak łatwo zauważyć, dość liczne grono stałych użytkowników, nie tylko studentów, ale i czytelników czynnych już zawodowo. Trudno bowiem na terenie miasta znaleźć tak skondensowany i łatwo dostępny warsztat informacyjny prawnika. Podobnie duży wybór źródeł informacyjnych znajdują tu drobni przedsiębiorcy, pracodawcy i poszukujący pracy z zakresu organizacji, zarządzania, small businessu i marketingu.

Oczywiście minusem jest brak niektórych wydawnictw informacyjnych, także i adresowych, polskich i obcych z zakresu gospodarki i biznesu. „Panorama Firm”, aktualizowana co roku, którą uzyskujemy za darmo dzięki uprzejmości Redakcji, nie rozwiązuje problemu. Tu pomocny i niezastąpiony pozostaje Internet. Brak funduszy pozbawia nas także bardzo ważnych opracowań z zakresu ekonomii powstających w innych ośrodkach akademickich. Z podobnych przyczyn nie trafiają do nas poszukiwane wydawnictwa statystyczne z zakresu statystyki międzynarodowej. Konieczna jest rozbudowa najmniej licznych działów księgozbioru, jak np. „332” – gospodarka regionalna, „334” – spółdzielczość, „351/354” – administracja publiczna i „368” – ubezpieczenia.

W okresie 2 lat działalności Czytelnicy nie zauważono natomiast wzrostu zainteresowania obcymi bazami bibliograficznymi z dziedziny businessu, dostępnymi bez trudu w Internecie. Linki do wielu tych baz zgrupowane są na stronie WWW Działu Informacji i Bibliografii w dziale *Ekonomia* i aktualizowane na bieżąco (<http://bib.wimbp.lodz.pl/informacja/dominfo.htm>). Być może przeszkodą tu jest ciągle jeszcze bariera językowa oraz często – trudności w dotarciu do zagranicznych dokumentów pierwotnych, nie tylko w Bibliotece Miejskiej, ale i w Łodzi.

Wyraźnie rośnie natomiast zainteresowanie polskimi bazami komputerowymi. Z bibliograficznych baz komputerowych dostępnych w sieci lokalnej na wielu stanowiskach najczęściej wykorzystywana jest baza POLCZ, tworzona w Dziale Informacji i nieaktualizowana, niestety od pewnego czasu z braku funduszy, baza PBPE Głównej Szkoły Handlowej w Warszawie. Muszą ją zastępować tradycyjne zeszyty. Bardzo kłopotliwym mankamentem jest też jednostanowiskowy dostęp

do bazy LEX. Zmusza to niekiedy użytkowników do długiego oczekiwania, bowiem nie można korzystać jednocześnie z bazy na innych stanowiskach np. w Informatorium lub w Czytelni Naukowej.

Rosnące zainteresowanie bazami komputerowymi i na CD-ROM-ach, dzięki ich coraz większej kompletności i nowym możliwościami wyszukiwawczym, wskazuje na konieczność uruchomienia dodatkowego stanowiska komputerowego w Czytelni. Coraz większa frekwencja w Czytelni i stopniowy wzrost księgozbioru podręcznego spowoduje wycofanie od 2001 r. części czasopism bieżących do Czytelni Czasopism Bieżących, co było planowane od początku. W Czytelni Prawniczo-Ekonomicznej pozostaną tylko „Dzienniki Ustaw” i „Monitor Polski”.

Przeprowadzone badania potwierdzają w pełni słuszność podjętej przed dwoma laty decyzji o stworzeniu specjalistycznej czytelnii o takim profilu. Niezbędne są jednak pewne korekty, o których wspominamy wyżej, by praca jej mogła przynosić jeszcze lepsze rezultaty. Główną przeszkodą jest i pewnie będzie, niestety, brak pieniędzy.

Obraz czytelników, jaki wyłania się zarówno z badań przeprowadzonych przed czterema laty w Czytelni Naukowej jak i z badań obecnych jest podobny. Wnioskować można z tego, że i struktura wiekowa i zawodowa wszystkich czytelników Biblioteki jest podobna. Również zainteresowania wydają się być analogiczne. Można zatem, z dużym stopniem prawdopodobieństwa wnioski dotyczące np. kształtowania księgozbiorów w tych Czytelniach, rozszerzyć na politykę gromadzenia zbiorów w Bibliotece.

Andrzej Gawroński jest kierownikiem Działu Informacji i Bibliografii WiMBP w Łodzi.

PRZYPISY:

- ¹⁾ Gustaw Taubenzlag: *Dział Ekonomiczno-Prawny Miejskiej Biblioteki Publicznej w Łodzi. W: Księga Pamiątkowa Miejskiej Biblioteki Publicznej w Łodzi. Łódź 1928 s. 38-51.*
- ²⁾ Andrzej Gawroński: *Wykorzystanie księgozbioru podręcznego Czytelni Naukowej WiMBP w Łodzi. „Bibliotekurz” 1997 nr 5 s. 14-17.*
- ³⁾ Andrzej Gawroński. *Tamże.*

Maria Sidor

Bazy danych i ich wykorzystanie w Bibliotece Wyższej Szkoły Biznesu – National-Louis University w Nowym Sączu

Biblioteki przeznaczają coraz większe środki na zakup różnych typów wydawnictw na nowych nośnikach, prowadząc równocześnie ich promocję oraz badając możliwości i stopień wykorzystania tych źródeł informacji. W Bibliotece Wyższej Szkoły Biznesu – National-Louis University w 1999 r. przeprowadzono wieloaspektową analizę działalności na podstawie zgromadzonej dokumentacji bibliotecznej, danych statystycznych, materiałów ankietowych oraz zebranych obserwacji i doświadczeń pracowników. Część analizy dotyczyła czytelnii komputerowej, a w szczególności odpowiedzi na pytania: kto korzysta z baz, w jakim zakresie, z których baz najczęściej, w jakim celu. Ponadto analiza miała określić umiejętności użytkowników w zakresie korzystania z systemu informacyjno-wyszukiwawczego oraz pomóc w opracowaniu najbardziej efektywnej strategii współpracy pomiędzy użytkownikiem a pracownikiem biblioteki.

Biblioteka WSB-NLU

Początki biblioteki sięgają roku 1991, kiedy rozpoczęła działalność pomaturalna Sądecko-Podhalańska Szkoła Biznesu, która w wyniku porozumienia z National-Louis University (w 1992 r.) i po uzyskaniu stosownych uprawnień z MEN została przekształcona w Wyższą Szkołę Biznesu. W ciągu tych kilku lat biblioteka podlegała dynamicznym zmianom, w wyniku których ukształtowała swój profil, rozszerzyła zakres usług, udoskonaliła metody pracy.

Biblioteka w liczbach:

- 3 czytelnie (komputerowa, naukowa, czasopism),
- wypożyczalnia,
- księgozbiór 51 100 wol.,
- bazy danych na CD-ROM-ach – 13,
- w tym 5 obcych,

- bazy własne - 2 (udostępniane w Internecie),
- zbiory audiowizualne - 1058 jednostek inw.,
- czasopisma bieżące - 110 tytułów (w tym 22 tytuły zagraniczne),
- pracownicy pełnoetatowi - 10,
- użytkownicy - ponad 3000,
- tygodniowy wymiar czasu otwarcia agend usługowych: 200 godz.

Wypożyczenie biblioteki elektronicznej otrzymaliśmy w 1993 r. dzięki staraniom Marilyn Brooks, dyrektora biblioteki NLU. University Microfilm International, Inc., Ann Arbor z Michigan przekazał Bibliotece wraz z pełnym wyposażeniem dwie bazy: Business Periodicals Ondisc oraz General Periodicals Ondisc. Obejmowały one okres od 1987 r. i uzupełniane były nieodpłatnie przez trzy lata. Od roku 1996 aktualizacja baz następuje na zasadzie pełnej subskrypcji, a kolekcja CD-ROM-ów powiększa się o nowe nabytki, kolejne bazy zarówno polskie, jak i zagraniczne.

Dostęp do baz i ich upowszechnianie

Czytelnia komputerowa zlokalizowana jest w sąsiedztwie czytelni naukowej, a jej wyposażenie stanowi: 5 komputerów (cztery 486 oraz jeden NT), dwie drukarki igłowe, jedna drukarka laserowa, dwie atramentowe, czytniki CD-ROM. Dwa stanowiska mają połączenie z siecią lokalną oraz Internetem. Nadzór nad sprzętem sprawują bibliotekarze wspomagani w razie awarii przez administratora sieci szkolnej.

Czytelnia komputerowa czynna jest 30 godzin dziennie tygodniowo. Przeszukiwanie baz na miejscu jest bezpłatne, jedynie za wydruk pełnych tekstów pobiera się symboliczną opłatę, równoważną kosztom papieru. Z uwagi na liczbę stanowisk czas wykorzystania bazy przez użytkowników jest limitowany (1 godzina), chociaż nie jest rygorystycznie przestrzegany (jeśli nie ma chętnych w danym momencie użytkownik może korzystać z baz dłużej). W początkowym okresie, tj. w latach 1993-1994 bazy nie były wykorzystane w pełnym zakresie, jednak systematyczne działania promocyjne w środowisku wewnętrznym i na zewnątrz znacznie zmieniły ten stan. Obserwujemy stale zwiększające się zainteresowanie bazami co ilustruje tabela 1.

Tab. 1. Użytkownicy czytelni komputerowej WSB-NLU

Rok	Liczba zarejestrowanych użytkowników
1994	69
1995	211
1996	425
1997	724
1998	846
1999	968

Z doświadczeń wynika, że to zwiększone zainteresowanie bazami spowodowane jest m.in.:

- większą liczbą studentów w szkole;
- działalnością promocyjną biblioteki (np. wydanie informatora zawierającego krótką charakterystykę bazy);
- wprowadzeniem od roku akademickiego 1996/97 obowiązkowych szkoleń i pokazów dla studentów I roku;
- zamieszczeniem na stronie www pełnego wykazu czasopism dostępnych w posiadanych przez nas bazach GBO i BPO. Dzięki wewnętrznej sieci komputerowej informacja ta stała się dostępna na stu kilkudziesięciu stanowiskach komputerowych uczelni i poza nią;
- dostarczaniem przez bibliotekę aktualnych informacji o posiadanych bazach i tytułach czasopism do Katalogu Centralnego BN;
- wymaganiami programowymi poszczególnych przedmiotów.

Ogólna charakterystyka posiadanych baz

Biblioteka dysponuje obecnie trzynastoma bazami, z czego trzy to bazy bibliograficzne, pięć pełnotekstowych oraz pięć informatorowych (skierowujących).

1. **Bibliografia Zawartości Czasopism 1996-98 (BZCz)** to baza wydawana przez Bibliotekę Narodową. Zawiera opisy bibliograficzne artykułów z czasopism polskich. Zakres tematyczny jest szeroki i obejmuje wszystkie dziedziny wiedzy uszeregowane w 24 działach. Baza przydatna w poszukiwaniach, szczególnie dla studentów przygotowujących prace dyplomowe. Wadą jest jej retrospektywny charakter. Zaletą podkreślaną przez użytkowników jest możliwość skrócenia czasu wyszukiwania materiałów oraz możliwość wydruku bibliografii na interesujący temat.

2. **Przewodnik Bibliograficzny 1981-1998** baza bibliograficzna rejestrująca całość produkcji wydawniczej w Polsce. Zaopatrzona w indeksy: autorów,

tytułów, serii wydawniczych, wydawców, ISBN, hasel kluczowych, hasel przedmiotowych. Pozwala na sporządzanie różnego rodzaju zestawień bibliograficznych.

3. **RYNEK KSIĄŻKI.** Księgarnie, Hurtownie, Wydawcy to baza opracowana i wydawana przez Agencję Informacji Wydawniczej IPS SP. Z o.o. Baza posiada wiele kryteriów wyszukiwawczych. Łączenie kryteriów wyszukiwawczych jest możliwe po zastosowaniu operatorów logicznych. Można na przykład ustalić wydawców, specjalizujących się w produkcji określonej tematyki książek czy też księgarnie w wybranym mieście, o określonej specjalizacji. Zawiera dane teleadresowe, które można wyszukiwać z listy wszystkich firm lub wybranych firm. Dane aktualizowane są kwartalnie. Baza szczególnie przydatna dla wszystkich zainteresowanych książką i jej dystrybucją.

4. **TESOL Quarterly-Digital** to baza zawierająca roczniki czasopisma metodycznego dla nauczycieli języka angielskiego za lata 1967-1997. Budowa bazy jest bardzo prosta ww. roczników. Kryteria wyszukiwawcze: na podstawie spisów treści, tytułu, autora. Możliwość wydruku pełnych tekstów.

5. **LEX – System informacji prawnej** jest bazą aktów prawnych publikowanych w Dzienniku Ustaw i w Monitorze Polskim. Umożliwia: wyszukiwanie żadanego aktu (grupy aktów) według różnorodnych kryteriów, uzyskanie wyczerpującej informacji o wybranym akcie, w tym również o orzecznictwie do aktu. Możliwa jest także współpraca z programem poprzez tworzenie własnych zapisów (zbiorów) oraz możliwość przenoszenia danych poza program.

6. **TEMIDA. Polskie prawo i orzecznictwo** to baza umożliwiająca min. wszechstronne wyszukiwanie żadanego aktu lub grupy aktów, uzyskanie wyczerpującej informacji o danym akcie. Akty prawne zawarte w programie podzielono na poszczególne bazy oraz na akty obowiązujące i nieobowiązujące. Z kolei cały zbiór podzielony jest na pięć katalogów: Prawo administracyjne (A), Prawo cywilne (C), Prawo finansowe (F), Prawo karne (K), Prawo pracy (P). Katalogi te zawierają orzecznictwa SN, NSA i sądów apelacyjnych dot. poszczególnych kategorii prawa.

7. **NAUKA POLSKA. Informator 1999** na CD-ROM-ie – jest odpowiednikiem 4-tomowej edycji Informatora Nauki Polskiej. Zawiera informacje o instytucjach naukowych oraz pracownikach naukowych ze stopniem co najmniej doktora, zatrudnionych w tych instytucjach. Dane o instytucjach pogrupowane są według charakteru działalności: instytucje decyzyjne i doradcze działające w sferze nauki, instytucje naukowe oraz stowarzyszenia i fundacje działające na rzecz nauki. Opisy placówek zawierają następujące informacje: dane adresowe, dane personalne kierownictwa, główne kierunki działalności naukowo-badawczej.

8. **Almanach Spółek Gieldowych 1997-1998** (Parkiet spółka z o.o.). Zawartość bazy podzielona jest na cztery działy: Indeksy Warszawskiej Giełdy Papierów

Wartościowych, Spółki których akcje są dopuszczone do obrotu na warszawskim parkiecie, NFI oraz Zestawienia zawierające wskaźniki i wyniki finansowe spółek.

9. **Mały Rocznik Statystyczny 1999 – GUS** po raz pierwszy na płycie CD-ROM prezentuje informacje o poziomie życia społeczeństwa i stanie gospodarki z uwzględnieniem porównań z wybranymi krajami Europy i świata. Integralną część publikacji stanowi „Aneks” w którym zebrano ważniejsze informacje charakteryzujące nowy podział terytorialny Polski.

Ostatnio biblioteka zamówiła **World Directory of Business Information Websides** w wersji drukowanej wraz z rocznym dostępem internetowym. Wydawcą bazy jest Euromonitor. Baza zawiera ponad 1500 wiarygodnych skierowujących źródeł biznesowych dostępnych w Internecie. Między innymi informacje dot. krajowych biur statystycznych, organizacji rządowych, raportów badania rynku dla poszczególnych krajów, rankingów firm, informacji o firmach itp. Baza ułatwi nawigację w sieciach rozległych użytkownikom poszukującym zweryfikowanych i aktualnych informacji biznesowych i ekonomicznych.

Osobną grupę baz stanowią bazy produkowane przez Bell&Howell Information and Learning (poprzednia nazwa – University Microfilms International (UMI)) i wymagają szerszego omówienia jako ważne źródła informacji naukowej i biznesowej.

Producent podstawowych baz udostępnianych w WSB-NLU

UMI (University Microfilms International) rozpoczęło pionierską działalność w zakresie przetwarzania (reprodukcji) książek, czasopism i innych dokumentów w mikroformy już w 1938 roku. Rozwój nowych technologii zrewolucjonizował metody wyszukiwania informacji a UMI, wykorzystując najnowsze technologie, uplasowało się na rynku informacyjnym jako lider w zakresie elektronicznych źródeł informacji. Stale rozszerzało ofertę dla swoich odbiorców o nowe formy i usługi oraz zakres tematyczny oferowanych produktów (baz danych). W roku 1997 firma uległa przekształceniu, zmieniła nazwę, ale nadal specjalizuje się w dostarczaniu informacji dla wybranych kategorii użytkowników. Bazy danych na CD-ROM-ach oraz serwis online ProQuest Direct¹⁾ kierowane są przede wszystkim do środowisk akademickich oraz osób pracujących w przemyśle i biznesie.

Jedną z najbardziej popularnych baz z zakresu biznesu i zarządzania jest ABI/INFORM dostarczana przez producenta w trzech wersjach: ABI/INFORM Ondisc – Research Edition, ABI/INFORM – Global Edition oraz ABI/INFORM Select Edition.

Research Edition to pierwsza z serii baz, znana na rynku od 1971 roku, kolejno poszerzana i unowocześniana, udostępniana online w profesjonalnych serwisach (DIALOG, DataStar i LEXIS-NEXIS). Od roku 1997 Bell&Howell Information and Learning udostępnia bazy w Internecie pod nazwą ProQuest Direct, który stanowi interesującą kombinację wyszukiwania i dostarczania dokumentów bezpośrednio do użytkownika²⁾.

ABI/INFORM – Research Edition indeksuje 900 tytułów czasopism z zakresu biznesu i zarządzania (w tym 150 tytułów to czasopisma nieamerykańskie). Zasięg chronologiczny indeksowanych czasopism od 1987 roku. Dostarcza szczegółowe opisy bibliograficzne artykułów z czasopism wraz z ich abstraktami przy czym edycja ta zapewnia również dostęp do pełnych tekstów (ok. 400 najważniejszych publikacji). W bazie uwzględnione są m.in. Accounting Review, Bankier, Barron's, Business Week, D&B Reports, Forbs, Foreign Affairs, Fortune, Harvard Business Review, International Management.

ABI/INFORM – Global Edition zawiera ponad 1100 tytułów czasopism związanych z tematyką biznesu (z czego 350 to tytuły nieamerykańskie). Edycja ta uwzględnia wszystkie tytuły ujmowane w wersji „Research” oraz dodatkowych 200 tytułów wydawanych w innych krajach. Użytkownik korzystając w poszukiwaniach z indeksów geograficznych ma możliwość perspektywicznego przeglądu biznesu międzynarodowego. Zasięg chronologiczny dla tytułów międzynarodowych od 1993 r., natomiast pozostałe – tak samo jak w edycji „Research”. Dodatkowo uwzględnione tytuły to m.in.: Australian Business, British Journal of Management, Eastern Economic Journal, International Journal of Management, Italian Journal of Management, Manchester School of Economic and Social Studies Bulletin, Swiss Business.

ABI/INFORM – Select Edition jest najmniejszą bazą z ABI/INFORM edycji i oferuje dostęp do 350 tytułów najbardziej poszukiwanych publikacji biznesowych. Uwzględni czasopisma od 1986 r., m.in.: „The Economist”, „Industry Week”, „Marketing News”, „The Wall Street Journal”.

Biblioteka WSB-NLU prenumeruje research edition do dwóch podstawowych baz (BPO, GPO) oraz jako moduł wspomagający do dwóch kolejnych.

Dissertation Abstract – to pierwszy z produktów firmy UMI. Biblioteka otrzymała tę bazę nieodpłatnie od producenta. Jest to baza bibliograficzna opatrzona obszernymi abstraktami rejestrująca prace naukowe z wielu dziedzin. Zasięg chronologiczny posiadanej przez bibliotekę bazy – styczeń 1993 do września 1996. Posiada wiele kryteriów wyszukiwawczych m.in. indeksy: autorów, przedmiotów, nazw szkół, promotorów – opiekunów naukowych.

Business Periodicals Ondisc (with ABI/INFORM) to baza indeksująca ponad 460 tytułów najpopularniejszych amerykańskich czasopism biznesowych. Subskrypcja obejmuje bazę ABI/INFORM która służy jako część indeksowo-abstraktowa do pełnych tekstów i oferuje użytkownikom wiele kryteriów wyszukiwawczych w postaci indeksów. Oprócz dwóch podstawowych metod wyszukiwania, czyli:

- z użyciem słów kluczowych (search using multiple keywords),
- z użyciem tytułów czasopism (search using a list of publication).

ABI/Inform oferuje wiele innych kryteriów wyszukiwawczych. Użytkownik może prowadzić poszukiwania używając indeksów:

- firm (companies),
- haseł (subjects),
- miejsc geograficznych (geographics places),
- czasopism (journals),
- autorów (authors),
- kodów (codes).

Używając indeksów użytkownik znajduje od razu (z prawej strony ekranu) liczbę rekordów dotyczącą poszukiwanego tematu. Istnieje też możliwość łączenia kryteriów wyszukiwawczych z użyciem operatorów logicznych (Boolean). Część indeksowo-abstraktowa ABI/Inform zawiera opisy bibliograficzne artykułów czasopism i ich streszczenia, a także informacje czy pełny tekst jest dostępny na CD-ROM-ach. W przypadku braku pełnego tekstu można go zamówić u producenta za dodatkową opłatą. Wyniki wyszukiwania mogą być użytkownikowi podane w formie skróconej (lista tytułów z opisem bibliograficznym) lub pełnej (lista tytułów wraz z abstraktami).

Business Periodicals Ondisc zawiera pełne teksty artykułów zeskanowane z oryginalnych źródeł wraz z ilustracjami, wykresami, reklamami itp. Zakres tematyczny indeksowanych czasopism obejmuje najważniejsze dziedziny biznesu i nauk ekonomicznych. I tak np.:

- Bankowość reprezentowana jest m.in. przez czasopisma „Banking Strategies”, „Bankier”, „Bank System & Technology”,
- Rachunkowość – „Accounting & Business Research”, „Accounting and Finance”,
- Finanse – „Financial Management”, „Financial World”,
- Informatyka – „Computerworld”, „Computer Technology Review”,
- Marketing i reklama – „Journal of Advertising”, „Marketing”, „Marketing & Media Decisions”,
- Administracja Publiczna – „Administration & Society”, „Social Studies”,
- Ubezpieczenia – „International Insurance Monitor”,
- Zarządzanie zasobami ludzkimi – „Human Resources Development”, „Human Communication Research”, „Human Realitions”,
- Transport – „Transportation & Distribution”,
- Zarządzanie – „Management World”, „Management International Review”,
- Ekonomia – „International Economic Review”, „Journal of Business Strategy”, „Journal of Business & Economic Statistic”.

Ponadto znajdujemy grupy czasopism poświęcone następującym dziedzinom: przemysł, ochrona zdrowia, polityka społeczna, inwestycje, nieruchomości, usługi, inżynieria, gospodarka. Zasięg chronologiczny posiadanej przez bibliotekę bazy obejmuje lata 1986 do chwili obecnej.

General Periodicals Ondisc (with ABI/Inform) to baza wielotematyczna zawierająca abstrakty oraz pełne teksty z około 560 czasopism z różnych dziedzin, m.in. z psychologii, socjologii, architektury, sztuki, literatury, muzyki, filozofii. Przykładowe tytuły: „American Film”, „Graphic Arts Monthly”, „Information Technology & Libraries”, „Journal of Language and Social Psychology”, „Science”, „Science News”, „Sociological Methods & Research”, „Bio-science”, „Canadian Literature”.

Zbudowana podobnie jak BPO, z dwóch podstawowych części: pierwsza indeksowo-abstraktowa, druga zawierająca pełne teksty, GPO posiada trzy podstawowe kryteria wyszukiwawcze:

– z użyciem słów kluczowych (search using multiple keywords),

– z użyciem listy tematów (topic search),

– z użyciem tytułów czasopism (periodicals directory),

– Ponadto indeksy w tej bazie wzbogacone są o dalsze możliwości wyszukiwawcze takie jak „grupy czasopism”, w obrębie których można dokonać wyboru jednego z kilku podanych rodzajów (Academic, Arts, Business, Commentary, Health, lifestyles, News, SCI/TECH lub Socio/Environmental) lub wybrać „typ artykułu” np. fiction, general information, book review itp. Baza obejmuje okres od 1987 roku i jest uzupełniana co miesiąc.

The Wall Street Journal full text jest bazą pełnotekstową o podobnej budowie i możliwościach wyszukiwawczych jak powyżej prezentowane, jednak artykuły zawarte w niej są dostępne w formie komputerowego wydruku. Zasięg chronologiczny – 1991, aktualizowana kwartalnie.

Wykorzystanie baz

Stopień wykorzystania baz³⁾ jest zróżnicowany, ale ujawnia tendencję wzrostową (ilustruje to tab. 2).

Największą popularnością cieszy się Business Periodicals Ondisc, co potwierdza słuszność kon-

tynuacji subskrypcji mimo wysokich kosztów. Na drugim miejscu jest GPO a następnie LEX i WSJ. W 1998 r. średnio w miesiącu z baz korzystało ok. 85 użytkowników, a w roku bieżącym ok. 100. Nasuwa się pytanie, czy taki stopień wykorzystania jest zadowalający, biorąc pod uwagę wysokie koszty prenumeraty oraz eksploatacji. Otóż, konkretne warunki w jakich działa czytelnia komputerowa WSB-NLU (licencja na jedno stanowisko komputerowe dla poszczególnych baz, wielkość środowiska akademickiego, czas udostępniania) pozwalają stwierdzić, że bazy wykorzystywane są dość intensywnie. Atrakcyjniejsza dla użytkowników byłaby możliwość korzystania z tych baz w sieci szkolnej. Wymaga to jednak doposażenia w sprzęt oraz nowej umowy z producentem zezwalającej na wielostanowiskowe udostępnianie. Docelowo, w nowym budynku, zakłada się takie rozwiązanie. Doraźnym udogodnieniem będzie wydłużony czas udostępniania z 30 godzin tygodniowo do 46, co pozwoli zwiększyć dostępność do baz dla potencjalnych użytkowników.

Użytkownicy

Biblioteka WSB-NLU ma charakter biblioteki ogólnodostępnej, a prawo do korzystania z jej usług i zasobów ma każdy, jednak zdecydowaną większość naszych użytkowników stanowią studenci i pracownicy uczelni (93%). Strukturę użytkowników czytelnia komputerowej ilustruje tab. 3.

Tab. 2 Wykorzystanie baz w latach 1994-1999

Rok	Liczba użytkowników ogółem	GPO	BPO	WSJ	LEX i Temida
1994	69	22	43	4	–
1995	211	61	142	8	–
1996	425	155	244	26	–
1997	724	251	416	37	20
1998	846	293	478	44	31
1999	968	301	519	46	102

Tab. 3. Struktura użytkowników

Rok	Liczba użytkowników ogółem	Studenci WSB-NLU		Pracownicy naukowi i dydaktyczni		Inni*	
			%		%		%
1994	69	54	78,3	12	17,4	3	4,3
1995	211	185	87,6	21	10,0	5	2,4
1996	425	359	84,5	32	7,5	34	8,0
1997	724	641	88,5	44	6,0	39	5,5
1998	846	722	85,3	70	8,3	54	6,4
1999	968	793	82,0	107	11,0	68	7,0

* inni to użytkownicy indywidualni oraz biblioteki akademickie składające zamówienia w ramach wypożyczeń międzybibliotecznych.

Powyższe zestawienie potwierdza głównie obecność użytkowników wewnętrznych i stan taki utrzymuje się od początku działalności. Obserwacje i dane statystyczne pozwalają na bliższe określenie użytkowników wewnętrznych. W grupie pracowników są to w zdecydowanej większości młodzi pracownicy nauki, szukający materiałów do prac doktorskich lub zajęć dydaktycznych. Zasadniczą jednak grupę użytkowników stanowią studenci, przy czym występuje pewne zróżnicowanie liczby w zależności od roku studiów.

Najliczniejszą grupę użytkowników stanowią studenci II i III roku studiów (70% ogólnej liczby użytkowników – studentów). Na drugim miejscu są studenci I roku (14%) a następnie rok IV (9%) i studenci MBA (7%). Liczby te należy skorelować z liczbą studentów na poszczególnych latach studiów aby odczytać faktyczny udział poszczególnych grup w korzystaniu z informacji na nośnikach elektronicznych, ponieważ generalnie studenci IV roku oraz MBA są mniej licznymi grupami.

W roku 1995 z usług czytelnicy komputerowej skorzystało ogółem 31,4% studentów, w 1996 – 36,3%, w 1997 – już 51,2%, w 1998 – 52,3% a w roku 1999 – 51%. Podobnie przedstawia się udział poszczególnych roczników w kolejnych latach.

Potrzeby informacyjne studentów wzrastają w miarę przechodzenia kolejnych szczebli kształcenia. Z pewnością jest to związane z programami nauczania „wymuszającymi” korzystanie ze źródeł elektronicznych, natomiast zwiększająca się liczba studentów I roku korzystających z czytelnicy elektronicznej jest wynikiem działań promocyjnych biblioteki (m.in. obowiązkowe szkolenie czytelników, informatory, informacja skierowująca itp.), jak i wymogami programowymi.

Motywacje korzystania z baz są podobne u wszystkich użytkowników (14% poszukuje materiałów związanych z programem nauczania; 16% poszukuje materiałów do referatów, prezentacji na zajęcia; 22% do prac seminaryjnych; 29% do przygotowania pracy licencjackiej; 19% w innych celach). Nie dziwi zatem tematyka najczęściej poszukiwanych tematów. Są to zapytania dotyczące: zarządzania (26% ogólnej liczby wyszukiwań), public relation (20%), marketingu (18%), finansów (12%) i reklamy (10%). Przedmioty te należą do grupy podstawowych przedmiotów nauczania w szkole, co także potwierdza współzależność programów kształcenia i potrzeb informacyjnych użytkowników.

Zarówno badania ankietowe, jak i obserwacja zachowań użytkowników pozwala stwierdzić, że roczniki starsze dobrze radzą sobie z komputerem (65% deklaruowało codzienną pracę na komputerze, 26% raz w tygodniu i tylko 9% korzysta z komputera rzadko). Umiejętności te ułatwiają w znacznym stopniu korzystanie z baz. Użytkownicy nie mają większych problemów z samodzielnym korzystaniem, po wstępnym instruktażu pracownika. Niemniej jednak, obserwacje wykazują, że użytkownicy wykorzystują tylko część możliwości wieloaspektowego wyszukiwania stworzonego przez oprogramo-

wanie baz danych. Najczęściej stosują podstawowe kryteria, takie jak: hasło tytułowe, autorskie czy przedmiotowe, i tylko czasem prowadzą poszukiwania, łącząc słowa kluczowe za pomocą operatorów logicznych. Rzadko wykorzystywane są także indeksy.

Do podstawowych problemów z zakresu wyszukiwania informacji należy prawidłowe formułowanie słów kluczowych, trudności w zawężaniu lub rozszerzaniu liczby dokumentów najbardziej adekwatnych, zmiany przedziałów czasowych przy poszukiwaniach retrospektywnych.

Użytkownicy młodszych roczników preferują wyszukiwania pod nadzorem pracownika, ale podstawowe czynności opanowują szybko, wykazując także znajomość pracy z komputerem.

Uwagi końcowe

Zakres szkolenia bibliotecznego, oferowany przez bibliotekę z uwagi na ograniczone możliwości lokalowe, czasowe oraz dużą liczbę osób objętych wstępnym szkoleniem, nie uwzględnia szerszych informacji na temat strategii wyszukiwawczych oraz wszystkich możliwości w tym zakresie oferowanych przez programowanie baz. Słusznym wydaje się rozbudowa programu szkoleniowego, która umożliwi pobudzenie zainteresowania użytkowników możliwościami wyszukiwawczymi, a tym samym wpłynie na zwiększenie efektywności wyszukiwania informacji i podniesie poziom zadowolenia użytkowników.

Kolejna uwaga, dotyczy możliwości dostarczenia naszym użytkownikom doskonalszych baz w systemie online. Dzięki uzyskaniu promocyjnego, bezpłatnego dostępu kadra dydaktyczna WSB-NLU, pracownicy bibliotek i studenci mieli możliwość poznania kilku cennych baz, m.in. ProQuest Direct⁴⁾, który oferuje kilkanaście znakomitych baz, a zakres GPO i BPO jest znacznie szerszy (uwzględnia 8 tys. publikacji) od posiadanych przez nas na CD-ROM-ach. Zapewnia także znacznie lepsze narzędzia wyszukiwawcze oraz wiele możliwości wyboru formatu dokumentu, a przede wszystkim wiele opcji dostarczania dokumentu użytkownikowi, m.in. na adres e-mailowy. Podobną zawartość i możliwości wyszukiwawcze posiadają bazy oferowane przez EBESCO Publishing w ramach projektu EIFL Direct (Electronic Information for Libraries). Cennym źródłem informacji finansowych o rynkach krajów rozwijających się jest Internet Securities Inc.⁵⁾. Serwis nowy na rynku źródeł elektronicznych – działający od 1994 r. obejmujący swym zakresem również Polskę⁶⁾. Możliwość bezpłatnego testowania baz jest ważnym elementem edukacyjnym, zapewniają-

cym spokojne (bezzastresowe), samodzielne wyszukiwanie informacji z wykorzystaniem szeregu technik wyszukiwawczych⁷⁾. Równocześnie daje możliwość poznania i oceny merytorycznej zawartości bazy.

W przyszłości udostępnianie baz w systemie online będzie koniecznością, jednak obecne możliwości finansowe skłaniają nas do pozostania przy wersjach CD-ROM. Budżet biblioteki w br. uwzględnia znacznie wyższe kwoty, ale przeznaczane na dalszy rozwój (zakup serwera, dodatkowego sprzętu komputerowego i licencji na korzystanie z oprogramowania użytkowego Kompleksowego Systemu Zarządzania Biblioteką – PROLIB). Kolejne plany rozwoju uwzględniają zakupy licencji sieciowych najcenniejszych baz (2001/2).

Autorka jest dyrektorem Biblioteki Wyższej Szkoły Biznesu – National – Louis University w Nowym Sączu.

PRZYPISY:

- ¹⁾ www.bellhowell.infolcarning.com
- ²⁾ Mary Ellen Bates: *ABI/INFORM today: A World of Options*. „Database” 1997 February/March s. 68.
- ³⁾ W niniejszym materiale zawarto tylko analizę dotyczącą baz o profilu ekonomicznym, biznesowym. Pozostałe bazy udostępniane są w innych agendach biblioteki, a czas ich użytkowania jest krótki i nie pozwala na zestawienia statystyczno-chronologiczne.
- ⁴⁾ Informacje na temat możliwości uzyskania bezpłatnego dostępu zamieszczone są pod adresem: <http://proquest.umi.com>
- ⁵⁾ <http://www.securities.com>
- ⁶⁾ R. A. Pagell: *Internet Securities: an emerging service from an emerging niche market*. IN: *Database* 1997 October/November, p. 56-64.
- ⁷⁾ W przypadku trudności istniała możliwość bezpośredniego zwrócenia się o pomoc, wyjaśnienie do producentów.

Elżbieta Marzena Niedziółka

KRUK – System komputerowy obsługi biblioteki stosowany w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego jest najstarszą rolniczą szkołą akademicką w Polsce. Mieści się ona w kilku miejscach Warszawy. Główna siedziba to Ursynów, gdzie urzędują władze uczelni. Zlokalizowanych jest tu sześć wydziałów, domy akademickie, hotel SGGW, a w pięknym parku znajdują się Aula

Kryształowa, w której odbywają się seminaria, konferencje i uroczystości związane z życiem uczelni. Biblioteka Główna Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego od początku roku akademickiego 1998-1999 otrzymała miano czcigodnego patrona profesora Władysława Grabskiego i kontynuuje działalność w nowym budynku przy ul. Nowoursynowskiej.

Zbiory Biblioteki Głównej SGGW wynoszą ok. 300 tys. wol. Z prenumeraty Biblioteka otrzymuje ponad 500 tytułów czasopism, w tym ponad 300 tytułów czasopism zagranicznych. Biblioteka Główna prowadzi wymianę międzybiblioteczną ze 148 instytucjami zagranicznymi oraz 60 instytucjami polskimi i otrzymuje około 1400 egz. wydawnictw rocznie, przekazując jednocześnie ok. 1600 egz. wydawnictw, głównie „Annals of Warsaw Agricultural University”. Biblioteka jest całkowicie skomputeryzowana.

W lokalnej sieci komputerowej pracuje ponad 50 stanowisk, z czego około 27 udostępnionych jest czytelnikom w celach przeszukiwania baz danych i zasobów Internetu. W wypożyczalni studenci korzystają z katalogu komputerowego oraz prowadzonego równoległe katalogu tradycyjnego (alfabetycznego).

Baza katalogowa Biblioteki Głównej SGGW na dzień 10 V 2000 r. zawiera następujące liczby rekordów: wypożyczalnia 2597, wyd. zwarte 42 808, czasopisma 61 619 – co daje razem 107 024 rekordy. Do kompleksowej obsługi działalności Biblioteki Głównej SGGW używany jest system komputerowy KRUK.

KRUK jest nowoczesnym systemem informatyzacji bibliotek. Swoim zasięgiem obejmuje całość czynności biblioteki:

- gromadzenie zbiorów zwartych,
- gromadzenie wydawnictw ciągłych,
- katalogowanie,
- obsługę inwentarza,
- wyszukiwanie danych,
- udostępnianie danych w Internecie,
- udostępnianie zbiorów,
- wymianę danych z innymi systemami,
- statystykę.

System KRUK można konfigurować przy użyciu szeregu parametrów udostępnionych do modyfikacji administratorowi systemu. Umożliwia to przystosowanie systemu do wymagań różnego typu bibliotek: naukowych, uczelnianych, publicznych.

System KRUK jest produktem polskim, przy jego tworzeniu wykorzystano doświadczenia zdobyte w trakcie tworzenia i wdrażania

Biblioteka Główna SGGW – studencka wypożyczalnia podręczników

w dziesiątkach bibliotek polskich poprzedniej generacji systemu zrealizowanego w technologii DOS/Clipper. Dzięki temu system jest doskonale dopasowany do polskich realiów, organizacji pracy bibliotek i polskich przepisów normujących opisy biblioteczne. Jednocześnie istnieje możliwość rozszerzania funkcji systemu na życzenie użytkowników oraz możliwość realizacji specyficznych wymagań poszczególnych bibliotek zlecających wykonywanie niezbędnych modyfikacji. Jest to szczególna cecha systemu KRUK, odróżniająca go od systemów zagranicznych, wymuszających często rozwiązania nie dostosowane do polskich realiów.

System przechowuje i obsługuje opisy w formacie wygodnym do opracowania i przeszukiwania, udostępniając jednocześnie dane w znormalizowanych formatach wymiennych (USMARC).

System wykorzystuje mechanizmy kontroli wprowadzanych danych przy użyciu indeksów: autorskiego, wydawców, haseł systemów klasyfikacyjnych oraz przy użyciu słowników dla pól zawierających standardowe elementy opisu. W całym systemie zastosowano zasadę jednokrotnego wprowadzania danych – treści

wprowadzane pobierane są automatycznie i wykorzystywane wszędzie tam, gdzie potrzebne są powtórzenia danych.

System KRUK wykonany został przy użyciu nowoczesnych technik informatycznych. Zastosowano interfejs graficzny w standardzie WINDOWS (Windows 3.xx, Windows 95, Windows NT) oraz wykorzystano relacyjną bazę danych PROGRESS v.7.0, realizującą dostęp do danych w architekturze klient – serwer.

Zastosowanie środowiska tworzenia aplikacji i relacyjnej bazy danych PROGRESS umożliwia uruchamianie aplikacji na szerokim wachlarzu platform systemowych, takich jak Novell, Windows – NT, OS-2, różne dialekty systemu UNIX (standard Motif), VMS, OS/400.

PROGRESS zawiera wbudowane, bardzo skuteczne mechanizmy ochrony integralności bazy danych, umożliwia wykonywanie szybkiej archiwizacji danych przy jednoczesnym jej wykonywaniu w czasie pracy systemu.

Technologia wykonania systemu pozwala na jego rozbudowę bez konieczności ponoszenia dodatkowych kosztów związanych z postępowaniem komputeryzacji czy ewolucją systemów operacyjnych.

System KRUK zrealizowany został w postaci grupy modułów, obsługujących różne działy biblioteki. Każdy z modułów zrealizowany jest jako odrębne zadanie uruchamiane w środowisku Windows. Moduły, które reprezentowane są na ekranie w postaci klasycznych ikon systemu Windows, zebrane są w osobną grupę.

Działy biblioteki lub poszczególni jej pracownicy mogą mieć dostęp do różnych modułów zakupionych przez bibliotekę. Istnieje możliwość sporządzenia dla biblioteki zestawu pełnoekranowych menu, przeznaczonych dla działów (pracowników), grupujących wywołania wybranych modułów.

W skład systemu KRUK wchodzi następujące moduły:

- Moduł Katalogowania – przeznaczony jest do tworzenia komputerowego katalogu biblioteki.

- Moduł Obsługi Kartotek Wzorcowych – pozwala na tworzenie i modyfikowanie kartotek wzorcowych wykorzystywanych w systemie KRUK. Wykorzystanie tego modułu umożliwi ujednoczenie opisu dokumentów w ramach całej sieci bibliotek uczelnianych, co ma istotne znaczenie dla funkcji wyszukiwawczych Systemu.

- Moduł Obsługi Inwentarza – przeznaczony jest do obsługi inwentarza biblioteki.

- Moduł Informatorium jest modułem informacyjno-wyszukiwawczym, który pozwala wyszukiwać dokumenty w sposób prosty lub złożony.

- Moduł Zamawiania Dokumentów – przeznaczony jest dla czytelników biblioteki do wyszukiwania i zamawiania lub rezerwacji dokumentów.

- Moduł Udostępniania Zbiorów – przeznaczony jest dla wypożyczalni.

- Moduł Gromadzenia Druków Zwartych – przeznaczony jest do obsługi gromadzenia druków zwartych oraz do wprowadzania pełnych tekstów opisów katalogowych pozyskiwanych dokumentów.

- Moduł Gromadzenia i Akcesji Czasopism – przeznaczony jest do obsługi gromadzenia i akcesji czasopism oraz do wprowadzania pełnych opisów katalogowych czasopism.

- Moduł Statystyk i Zestawień – przeznaczony jest do wydruku statystyk i zestawień dotyczących opisu stanu zasobów.

- Moduł Wymiany Danych – pozwala na eksportowanie oraz importowanie opisów dokumentów z/do bazy biblioteki.

- Moduł Administratora Systemu – przeznaczony jest do prowadzenia czynności administrowania Systemem KRUK.

Komputerowy system obsługi biblioteki KRUK wdrażany w Bibliotece Głównej SGGW został opracowany przez firmę ZeTeR Systemy Komputerowe z Poznania. W odpowiedzi na potrzeby użytkowników jego funkcje są wciąż poddawane zmianom dokonywanym przez autorów oprogramowania w porozumieniu z kierownictwem Biblioteki. Najnowsze zmiany dotyczą składania zamówień na książki i ich rezerwacji oraz możliwości podglądu własnego stanu konta przez użytkowników systemu. Dalsze zmiany będą następowały sukcesywnie zgodnie z potrzebą chwili.

Elżbieta Marzenna Niedziulka jest pracownikiem Biblioteki Głównej Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.

Polemiki

**Anna Paluszkiwicz
Andrzej Padziński**

O „biciu się w cudzą pierś”, czyli o polityce informacyjnej

W 5 numerze „Bibliotekarza” z 2000 r. ukazał się artykuł Aleksandra Radwańskiego *Suplement do dziejów automatyzacji w Polsce*, jest to – dodajmy – suplement do dziejów jeszcze nie spisanych.

Opublikowany tekst ma charakter prywatnych wyurzeń Autora i można by go pominąć bez komentarza, gdyż nie fakt, że zawiera poważne zarzuty, pozbawione jednak należytego uzasadnienia.

Jednym z powodów skłaniającym A. Radwańskiego do spisania swoich rozterek jest błąd, który Autor artykułu popełnił przed laty, podając w swoim tekście niesprawdzone informacje o kryteriach wyboru formatu USMARC dla bibliotek polskich. Informacje te dziś są powtarzane w innych publikacjach. Autor pisze: „choć moja publikacja ukazała się w 1996 r., to pierwsza wersja powstała ok. 1993 r. Miałem więc do dyspozycji publikację A. Paluszkiwicz z 1991 r. (tu odsyłać do odpowiedniego artykułu)¹⁾, gdzie formatem, który miał funkcjonować w VTLS była FOKA. W następnych publikacjach w tej roli pojawia się już USMARC. Nie można się przy tym oprzeć wrażeniu, że im dalej od momentu wyboru, tym szerzej i logiczniej jest on uzasadniany. To budzi lekką nieufność”. Autor nie wymienił tych następnych publikacji, nie dając czytelnikowi szansy sprawdzenia, czy upoważniają one do sformułowania takich wniosków. O przyczynach decydujących o wyborze formatu USMARC informowała środowisko biblioteczne Anna Paluszkiwicz, która czuje się odpowiedzialna za ten wybór. Było to na konferencjach, które odbyły się: 24-26 maja 1993 r. w Toruniu²⁾, 10-12 czerwca 1994 r. w Chorzowie³⁾, 16-19 listopada 1998 r. w Krakowie⁴⁾ oraz w artykule opublikowanym w „Przeglądzie Bibliotecznym”⁵⁾. Trzy z wymienionych tutaj tekstów zostały opublikowane w 1994 r., było więc dostatecznie dużo czasu na zweryfikowanie informacji w artykule, który został opublikowany w 1996 r. Autor artykułu stwierdza „Miałem do wyboru napisać coś o czym byłem przekonany lub zrezygnować, bo nie miałem stuprocentowej pewności”. Przypomnijmy, że chodzi tu o sformułowanie „O wyborze przesądził nie tylko nacisk producenta systemu VTLS, dla którego USMARC jest rodzimym formatem...”, w którym kryją się dwa poważne oskarżenia: że dostawca systemu wywierał nacisk i że osoby, które dokonały wyboru uległy temu naciskowi. Takich oskarżeń nie wolno formułować nie podając dowodów. Wyjaśnić tutaj należy, że firmy, które oferowały swoje systemy nie tylko nie sugerowały przyjęcia jakiegoś formatu, ale podkreślały, że systemy obsługują różne formaty.

Aleksander Radwański jednak zamiast sprostować i wyjaśnić popełnioną przed kilku laty pomyłkę postanowił wskazać „rzeczywistych” winnych i podać przyczyny swojego niedopatrzenia. Winą za swój błąd obarczył polskie biblioteki stosujące VTLS. Zasadniczy zarzut postawiony przez Autora w omawianym artykule dotyczy „złej polityki informacyjnej” tej grupy bibliotek. Zarzut ten stawiany jest także innym bibliotekom w kraju. Zła polityka informacyjna bibliotek stosujących VTLS miałyby polegać nie tylko na niedostatecznym informowaniu o własnych pracach i osiągnięciach, ale na zatajaniu informacji, wprowadzaniu w błąd, a nawet – jak to określił Autor – „biciu po łapach” bardziej dociekliwych badaczy. Czy rzeczywiście tak jest? Czy próba zdobycia informacji o VTLS lub wynikach prac bibliotek stosujących ten system wymaga „prawie wywiadowczej pracy”? A może „mechanizm

powstawania nieścisłości” tak naprawdę tkwi w niedostatkach warsztatu badawczego Autora?

Poważny zarzut został jednak postawiony i wzorem niezręcznego sformułowania sprzed kilku lat może być później powtarzany przez innych autorów, powołujących się na artykuł w „Bibliotekarzu”. Należy się więc do tego zarzutu ustosunkować. Zrezygnujemy jednak z dalszego wyszukiwania luk w argumentacji Autora i przedstawimy dorobek „złej polityki informacyjnej” bibliotek stosujących VTLS, a czytelnicy sami będą mogli ocenić jej wartość i prawdziwość postawionego zarzutu.

Biblioteki wdrażające i stosujące VTLS informują o swoich działaniach i osiągnięciach już od ośmiu lat, czyli od chwili zawiązania się porozumienia pierwszych bibliotek, które zdecydowały się na zakup tego oprogramowania. Biblioteki te znalazły się w bardzo trudnej sytuacji. Musiały w krótkim czasie nadrobić wieloletnie zaniedbania polskiego bibliotekarstwa. Przypomnijmy, że w owym czasie brakowało norm i przepisów katalogowania zgodnych z nowymi, przyjętymi wiele lat wcześniej na terenie międzynarodowym zasadami doboru i formułowania hasła opisu bibliograficznego, brakowało zasad tworzenia kartotek haseł wzorcowych. Prace należało więc rozpocząć od przygotowania tych zasad, opracowania odpowiednich instrukcji i przeprowadzenia licznych szkoleń. Prace te w dostatecznym stopniu absorbowały niewielką grupkę osób, które podjęły się tych trudnych zadań; notabene zadania te powinny być wykonane dużo wcześniej i przez kogoś innego (m.in. przez Autora i jego kolegów z innych ośrodków akademickich, o których pisze Autor: „mieliśmy nadzieję, że oto będziemy mogli wreszcie obserwować procesy jakie zaliśmy z zagranicznej literatury”). W pierwszym okresie nasza polityka informacyjna polegała na rozpowszechnianiu wiedzy o zagadnieniach dotychczas w Polsce nieznanych. Bez takiego przygotowania wszelkie informacje o podejmowanych działaniach byłyby po prostu niezrozumiałe. Okazało się, że tego rodzaju działalność nadal jest niezbędna i dlatego referaty prezentowane na licznych konferencjach, wykłady wygłaszane w czasie szkoleń i publikacje w znakomitej większości przypadków mają charakter merytoryczny, a nie tylko informacyjny. Na szczęście krąg osób, które podejmują te zadania powiększył się i tylko dzięki temu możemy odpowiedzieć na zapotrzebowanie polskiego środowiska bibliotekarskiego. O ogromie prac wykonanych od stycznia 1993 r. do czerwca 2000 r. przez grupę bibliotek stosujących oprogramowanie VTLS świadczą następujące liczby:

- 25 opublikowanych książek,
- 35 opublikowanych artykułów,
- 71 referatów wygłoszonych na konferencjach, a następnie opublikowanych w materiałach konferencyjnych lub w czasopiśmie fachowych,
- 26 referatów wygłoszonych na konferencjach i niepublikowanych,
- 6 zorganizowanych konferencji,

– 55 szkoleń przeprowadzonych na zaproszenie bibliotek wykorzystujących systemy inne niż VTLS lub przygotowujących się do wyboru i/lub wdrożenia systemów,

– 5 zorganizowanych warsztatów, w których licznie uczestniczyli przedstawiciele bibliotek stosujących systemy inne niż VTLS.

W przedstawionym wyliczeniu uwzględniono tylko te książki, artykuły, referaty, konferencje, szkolenia i warsztaty, których problematyka wiąże się z wdrażaniem i efektywnym użytkowaniem zintegrowanych systemów bibliotecznych. Pominęto natomiast informacje o pozostałej części dorobku bibliotek stosujących VTLS, dotyczące innych sfer działalności bibliotek lub wynikające z zainteresowań bibliotekarzy. Nie uwzględniono także licznych szkoleń i staży organizowanych dla pracowników bibliotek stosujących VTLS, nawet jeśli uczestniczyli w nich jako zaproszeni goście pracownicy innych bibliotek i instytucji. Do tego można doliczyć także różnego rodzaju materiały metodyczne przygotowywane na liczne szkolenia oraz konsultacje i porady udzielane przy okazji różnych spotkań, telefonicznie i pocztą elektroniczną. Spis publikacji, referatów, konferencji itp. nie może być opublikowany w „Bibliotekarzu”, ale jest dostępny na stronach WWW pod adresem <<http://priam.umcs.lublin.pl/ar/vtls/index.html>>

Biblioteki stosujące VTLS utworzyły Centralną Kartotekę Hasel Wzorcowych (CKHW). Bazę tę dziś współtworzą dwadzieścia dwie biblioteki w kraju, a kilka następnych przygotowuje się do współpracy. Są wśród nich biblioteki stosujące systemy inne niż VTLS. Dane z CKHW są wykorzystywane także przez wiele bibliotek, które nie przystąpiły do współpracy. Inną bazą centralną utworzoną przez biblioteki stosujące VTLS jest Centralny Katalog Wydawnictw Ciągłych (CKTCz). Obie bazy są dostępne w sieci; wiele na ich temat napisano. Bez trudu więc można obserwować i badać ich rozwój. Podobnie jest z katalogami bibliotek stosujących VTLS. Wszystkie są dostępne w sieci i wszystkie mogą być przeglądane. Adresy tych baz oraz informacje o ich rozwoju są na bieżąco aktualizowane na stronach WWW Zespołu Koordynacyjnego Bibliotek Wdrażających i Stosujących VTLS <<http://www.oss.wroc.pl/vtls/konsor.htm>> (strony te zostały przygotowane przez A. Radwańskiego).

Biblioteki stosujące VTLS chętnie przyjmują praktykantów i stażystów: studentów bibliotekoznawstwa lub pracowników innych bibliotek. Bibliotekarze z Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie prowadzą zajęcia z bibliotekarstwa na Uniwersytecie Warszawskim, bibliotekarze z Biblioteki Jagiellońskiej i Biblioteki Głównej Akademii Górniczo-Hutniczej – ze studentami bibliotekoznawstwa w Uniwersytecie Jagiellońskim i słuchaczami kursów organizowanych przez CUKB, bibliotekarze Biblioteki Głównej Uniwersytetu Gdańskiego – ze słuchaczami studium podyplomowego w Uniwersytecie Gdańskim, bibliotekarze Biblioteki Głównej Akademii Rolniczej w Lublinie i Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im.

Hieronima Łopacińskiego – ze słuchaczami studium zorganizowanego przez CUKB oraz innych kursów. W niektórych ośrodkach pracownikom instytutów bibliotekoznawstwa i studentom są udostępniane bazy tekstowe do celów dydaktycznych. Powstają też liczne prace magisterskie, w których wykorzystuje się dane pochodzące z bibliotek VTLS. Nie wszyscy jednak chętnie korzystają z możliwości współpracy z bibliotekami, np. w jednym z ośrodków nie przyjęto złożonej przez bibliotekę propozycji udostępnienia bazy treningowej i materiałów metodycznych.

Przedstawione fakty przeczą także zarzutowi o ukrywaniu informacji o VTLS. Każdy zainteresowany działaniem VTLS mógł uczestniczyć w jednym z licznych pokazów organizowanych z różnych okazji (konferencje, targi książki, pokazy w bibliotekach). Niestety dokumentacja VTLS, podobnie jak w przypadku innych systemów, może być udostępniona tylko osobom, które pracują w bibliotekach lub innych instytucjach posiadających licencję na oprogramowanie VTLS. Ten warunek jednak nie powinien nikogo zaskakiwać.

Odrębny problem stanowi poruszona przez A. Radwańskiego kwestia braku informacji na temat katalogu centralnego NUKat i toczących się od ponad dwóch lat prac. Tematyka ta budzi zainteresowanie bibliotekarzy, wywołuje dyskusje na konferencjach. Paradoksalnie jednak nieliczne publikacje na ten temat nie wywołały dyskusji w czasopiśmie fachowym. Nie zwalnia to oczywiście bibliotek współpracujących w pracach nad projektem od obowiązku informowania o osiągniętym postępie w pracach. Tak się jednak złożyło, że nie było o czym informować. Pracom nad projektem NUKat towarzyszy od dwóch lat nieustający impas. Największe spory toczą się wokół konieczności konsekwentnego stosowania przepisów katalogowania, a w szczególności tej ich części, która dotyczy doboru i formy hasel. Jest to jednak zagadnienie na odrębny artykuł.

Anna Paluszkiwicz jest pracownikiem Centrum Formatów i Kartotek Hasel Wzorcowych Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie, a Andrzej Padziński wicedyrektorem Biblioteki Głównej Akademii Rolniczej w Lublinie.

PRZYPISY:

- ¹⁾ Anna Paluszkiwicz: *Rola formatu i kartotek wzorcowych w skomputeryzowanych katalogach bibliotecznych*. „Przegląd Biblioteczny” 1991 z. 3/4 s. 275-279.
- ²⁾ Anna Paluszkiwicz: *Współpraca polskich bibliotek z zakresu komputeryzacji*. W: *Komputeryzacja bibliotek. Materiały z konferencji, 24-26 maja 1993 r., Toruń*. Toruń 1994 s. 165-168 (tekst opublikowany na podstawie zapisu na taśmę magnetofofonowej).
- ³⁾ Anna Paluszkiwicz: *Formaty USMARC w polskich bibliotekach wykorzystujących VTLS*. W: *Komputery w bibliotekach – Polska '94. Materiały z ogólnopolskiej konferencji Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, Chorzów, 10-12.06.1994*. Warszawa 1994 s. 170-175.
- ⁴⁾ Anna Paluszkiwicz: *Trudne decyzje i ich efekty*. W: *Materiały na międzynarodową konferencję nt.: Współpraca bibliotek w zakresie automatyzacji*. Kraków 16-19.11.1998. Warszawa 1998 s. 29-33.
- ⁵⁾ Anna Paluszkiwicz: *Wybór zintegrowanego systemu bibliotecznego i inne decyzje z tym związane*. „Przegląd Biblioteczny” 1994 z. 1/2 s. 33-36.

Relacje, doniesienia

Konferencja Libtech, Londyn 2000

Internet Librarian International 2000, czyli międzynarodowa, internetowa konferencja dla bibliotekarzy i specjalistów zajmujących się wyszukiwaniem informacji odbyła się w tym roku w dniach 20-22 marca w Londynie, w centrum konferencyjnym Olympia 2. Konferencji, która już od dobrych kilku lat systematycznie pojawia się w kalendarzu biblioteczkich imprez, tradycyjnie towarzyszyła wystawa sprzętu i systemów komputerowych, przeznaczonych dla bibliotek – LIBTECH 2000. W tym roku uczestnicy tego spotkania mieli także możliwość zajrzeć na odbywające się równolegle międzynarodowe targi książki – London Book Fair.

Nastawieni przez mass-media na niepowtarzalność roku 2000, oczekiwaliśmy tej konferencji z niepokojem i napięciem, towarzyszącym wszelkim przełomom. Te nastroje były wyraźnie wyczuwalne w czasie trzech konferencyjnych dni. Wśród uczestników konferencji oczywiście dominowali Brytyjczycy i Amerykanie, ale sporo było także przedstawicieli bibliotekarstwa skandynawskiego oraz środkowo-europejskiego, m.in. z Chorwacji, Węgier, Czech oraz Polski.

Konferencja zorganizowana była w formie ścieżek tematycznych (każdego dnia trzy inne do wyboru), z których dominująca rola przypadła w tym roku publikacjom elektronicznym. Inne ścieżki dotyczyły intranetu, projektowania serwisów wirtualnych, licencji i ochrony praw własności, digitalizacji zbiorów, szkolenia użytkowników, a także coraz istotniejszego dla bibliotekarzy zagadnienia wyszukiwania informacji w sieci. Nie zabrakło także propozycji na przyszłość. „Future Focus” – to tytuł jednej ze ścieżek oferowanych w dniu kończącym konferencję. Traktowała ona o zarabianiu pieniędzy poprzez sieć, współpracy bibliotekarzy i specjalistów w zakresie technologii informacyjnych oraz o zmieniającym się obliczu bibliotek, które coraz częściej stają się centrum wiedzy. Każdy dzień rozpoczynała sesja plenarna, prowadząca do uczestnictwa w kolejnych wykładach i panelach. Wykłady plenarne zainaugurował Richard R. Rowe (RoweCom, USA) prezentując wizjonerskie podejście do technologii zarządzających kolekcjami elektronicznymi oraz do reklam elektronicznych, pojawiających się także i w świecie biblioteczkim. Wielu słuchaczy zgromadził blok tematyczny poświęcony intranetowi, który stając się podstawowym narzędziem rozpowszechniania informacji w ramach danej organizacji, zyskał już miano „informacyjnego filaru” instytucji. Wskazówki prak-

tyczne i rady techniczne dotyczące zarówno projektu, jak i fazy powstawania tego serwisu, procedury zarządzania jego zawartością oraz pokazy działania konkretnych sieci intranet wewnątrz instytucji (np. poszczególnych wydziałów) uświadomiły słuchaczom problemy specyficzne dla tego narzędzia (konieczność uwzględnienia struktury i kultury społecznej organizacji, specyfiki zarządzania i nadrzędnych interesów). Dużo wystąpień koncentrowało się wokół publikacji elektronicznych, coraz częściej nabywanych (także drogą elektroniczną) i udostępnianych przez biblioteki. Zaprezentowany został także projekt „Biblink” (sponsorowany przez Unię Europejską), którego celem jest zautomatyzowanie przepływu metadanych opisujących publikacje elektroniczne między wydawcami a narodowymi agencjami bibliograficznymi (obecnie sprawdzana jest demonstracyjna wersja projektu, uczestniczy w tym procesie ponad 20 wydawców i kilka bibliotek narodowych).

Na konferencji mówiło się o najbliższej przyszłości bibliotek posiadających książki i czasopisma elektroniczne. Umożliwienie szerokiego dostępu do tych mediów jest jednym z aktualnych wyzwań skierowanych dziś do pracowników bibliotek. Te nowe zasoby informacyjne także wymagają opracowania, indeksowania i archiwizacji. Dostęp do pełnych tekstów oraz możliwości wyszukiwań w książkach elektronicznych stanowiąc będzie połączenie trochę jeszcze tradycyjnego stylu pracy z najbardziej nowoczesnym, opartym na wykorzystywaniu hiperlinków i innych możliwości stwarzanych przez współczesną elektronikę. Wątpliwości budzi na razie umiejscowienie zakupu książek elektronicznych w budżecie biblioteczkim. Nie do końca wiadomo, czy ma to być część przeznaczona na książki, czy na pomoce multimedialne. A co z wypożyczeniami międzybibliotecznymi? Na razie odpowiedź nie jest jednoznaczna. Nowością dla nas jest coraz bardziej powszechne w środowisku anglosaskim dostarczanie źródeł informacyjnych poprzez Internet. Usługi te, tworzone w oparciu o intranet, umożliwiają pracownikom naukowym redagowanie stron dydaktycznych dla studentów, z linkami np. zasobów biblioteczkich. Kupując kosztowne zasoby informacyjne (bazy pełnotekstowe i multimedialne), coraz częściej szukamy kontaktu z użytkownikami, chcąc poznać ich rzeczywiste potrzeby i rzeczową ocenę nowych zasobów. Prezentacja koncepcji tzw. „actionable data” pozwoliła bibliotekarzom uzmysłowić sobie po raz kolejny problem: kupujemy dla siebie czy dla użytkowników.

Inne referaty wygłoszone w trakcie trwania konferencji dotyczyły między innymi organizacji biblioteczkich stron domowych, stających się coraz częściej

samoistnymi „bibliotekami wirtualnymi”. Fascynujące były relacje amerykańskich koleżanek „po fachu” o ich ścisłej współpracy ze studentami przy tworzeniu i opracowywaniu tych stron. Współdziałanie to doprowadziło po długotrwałych i burzliwych dyskusjach do wypracowania kompromisu uwzględniającego poglądy i dążenia obu pokoleń, zwłaszcza w kontekście nowoczesnych i atrakcyjnych dla studentów rozwiązań. Sprawozdanie to ma szczególne znaczenie dla naszego środowiska, ciągle jeszcze zbyt mało elastycznego w relacji student–bibliotekarz.

Spore rozczarowanie spotkało wszystkich, którzy odwiedzili towarzyszącą konferencji wystawę Libtech. Niewiele wystawców (swoje stoiska mieli m.in. DIALOG, EBSCO, Info Technology Supply Ltd, Information Today Inc) i tyleż samo zainteresowanych. Świadczyć to może o pewnym nasyceniu rynku technologiami, dużym znaczeniu prezentacji przygotowywanych dla konkretnych instytucji oraz wykorzystywaniu Internetu przy wyszukiwaniu nowych aplikacji. Dużym wzięciem cieszyła się kawiarnia internetowa udostępniona przez Factiva, spółkę zarządzaną przez Dow Jones & Company i The Reuters Group. Przed południem służyła ona uczestnikom konferencji do kontaktów ze światem, od godzin popołudniowych była miejscem warsztatów („cybercruise”), których uczestnicy mieli okazję poznać rekomendowane przez prowadzących zajęcia bibliotekarzy tematyczne strony i serwisy www, np. poświęcone serwisom rządowym, informacjom o spółkach, ochronie zdrowia czy prawnej ochronie dóbr intelektualnych.

Trudno jest w krótki sposób zaprezentować tak wielotematyczną konferencję, wszelkie próby oceny także byłyby, z konieczności, bardzo subiektywne. Nie było możliwości uczestnictwa we wszystkich prezentowanych wykładach i przygotowanych warsztatach. Świadczyć to może tylko o jednym – bibliotekarstwo nie ogranicza się tylko do prostych relacji bibliotekarz–czytelnik, zamkniętych w murach biblioteki. Konferencja udowodniła, że tak, jak zmienia się współczesny świat, czyli szybko i skutecznie, bibliotekarstwo przylączyło się do wyścigu technologicznego, a w trosce o użytkownika stara się wypracować nowoczesne metody marketingowe.

*Dominika Czyżak
Jolanta Wróbel*

DONIESIENIA

KRAJOWA RADA BIBLIOTECZNA na posiedzeniu w dn. 15.06 br. przyjęła uchwałę w sprawie reprivatyzacji materiałów bibliotecznych. W uchwale odnotowano nasilający się proces sądowego dochodzenia swych praw przez byłych właścicieli księgozbiorów i kolekcji historycznych, nakłady materialne ponoszone przez biblioteki na konserwację i ochronę tych dóbr oraz, że „Biblioteki jako instytucje, którym powierzono opiekę nad zbiorami historycznymi i źródłami pisanymi, nie są w stanie o własnych siłach zachować status depozytariusza narodowych dóbr i zagwarantować, iż kolekcje historyczne i zbiory zabytkowe

w następstwie trwających procesów sądowych nie ulegną rozproszeniu. W tej sytuacji KRB zwraca się do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z następującymi sugestiami:

– podjęcie działań na rzecz utworzenia ogólnokrajowego Funduszu Reprivatyzacji Dóbr Kultury oraz zagwarantowania BN i innym wielkim bibliotekom i instytucjom kultury prawa pierwokupu obiektów podlegających prywatyzacji;

– zapewnienie zainteresowanym instytucjom kultury funduszy (w dotacjach na działalność) na profesjonalną opiekę prawną w tym zakresie”.

Niezależnie od uchwały przyjęto stanowisko, w którym KRB „zwraca się do bibliotek, archiwów i muzeów, których część zbiorów może podlegać prywatyzacji o podjęcie mikrofilmowania i wszechstronnego dokumentowania materiałów archiwalnych, bibliotecznych i muzealnych podlegających reprivatyzacji. Dotyczyć to powinno szczególnie cennych i rzadkich obiektów obcych, poloników, zwłaszcza posiadanych przez biblioteki w jednym egzemplarzu”. (jw)

SIÓDMA EDYCJA „PRZEWODNIKA BIBLIOGRAFICZNEGO” NA CD-ROM ukazała się w czerwcu br. Baza zawiera 240 tys. opisów bibliograficznych z lat 1980-1999 w formacie MARC-BN. System obsługi MAK.

Również w czerwcu ukazała się czwarta edycja „Bibliografii Zawartości Czasopism” na CD-ROM. Baza zawiera 205 tys. opisów artykułów z lat 1996-1999 w formacie MARC-BN. System obsługi MAK. (JS)

ZESPÓŁ DS. BIBLIOGRAFII REGIONALNEJ SBP odbył kolejne spotkanie w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej i Książnicy Miejskiej w Toruniu w dniu 11 maja 2000 r. W spotkaniu uczestniczyło 28 osób reprezentujących wojewódzkie, powiatowe i miejskie biblioteki publiczne i Bibliotekę Narodową. Do uczestnictwa w pracach Zespołu zgłosiła się Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Bydgoszczy. Uczestników spotkania powitała dyr. Teresa Szymorowska. Z historią Biblioteki i jej najcenniejszymi zbiorami zapoznana wicedyrektor Danuta Krelowska.

Książnica Miejska w Toruniu jest jedną z najstarszych bibliotek na Pomorzu. Powstała w 1923 r. z połączenia czterech księgozbiorów. Od chwili powstania, pełni funkcję biblioteki regionalnej z racji posiadanego bogatego księgozbioru pomorzoznaczonego. Zbiory regionalne Książnicy zaprezentowała Krystyna Wyszomirska, kierownik Działu Zbiorów Specjalnych. Biblioteka dysponuje bogatym zbiorem druków toruńskich – począwszy od XVI w., druków niemieckich oraz kartografii. Do najcenniejszych należy zaliczyć również liczne copernicana oraz XIX-wieczne czasopisma pomorskie. Nieocenione są również zbiory prasy regionalnej z okresu II Rzeczypospolitej. Stan prac nad bibliografią województwa kujawsko-pomorskiego przedstawiła Bożena Wilamowska, kierownik Sekcji Bibliografii Regionalnej. Prace nad bibliografią regionalną – Bibliografią województwa toruńskiego rozpoczęto w 1995 roku. Gromadzony do bibliografii materiał został wprowadzony bezpośrednio do bazy danych w systemie MAK. Rekordy bibliograficzne zawierają hasła przedmiotowe tworzone na podstawie Słownika Języka Haseł Przedmiotowych BN.

Bibliografia regionalna województwa toruńskiego za lata 1995-1996 została wydana na CD-ROM w roku ubiegłym. Od 1999 r. w związku z wprowadzonym nowym podziałem administracyjnym kraju, twórcy bibliografii województwa toruńskiego postanowili prace nad bibliografią regionalną kontynuować, rozszerzając jej zasięg terytorialny. Aby to zadanie w pełni wykonać, podjęto współpracę z Wojewódzką Biblioteką Publiczną w Bydgoszczy. Podstawą współpracy jest zawarte między bibliotekami porozumienie.

Zgodnie z nim bibliografia tworzona jest w obu bibliotekach w postaci bazy danych w systemie MAK i w formacie MARC BN (gromadzenie materiału do bibliografii odbywa się w obu placówkach, według dokonanego podziału terytorialnego województwa). Za redakcję bibliografii i jej postać wydawniczą odpowiada WiMBP w Bydgoszczy, natomiast WBP i KM w Toruniu przygotowuje zawartość bibliografii na CD-ROM, a także umieszcza ją na serwerze.

W trakcie spotkania zostały również zaprezentowane opublikowane w bieżącym roku bibliografie regionalne, w tym przygotowana przez Miejską Bibliotekę Publiczną w Brodnicy.

Osoby zainteresowane pracą w Zespole ds. Bibliografii Regionalnej SBP prosimy o kontakt z Elżbietą Stefańczyk (przewodniczącą). Biblioteka Narodowa, tel. 608-24-51, Beata Nowak (sekretarzem), WBP w Poznaniu, tel. 843-36-53.

KONFERENCJA NT. „WSPÓLPRACA BIBLIOTEK W DZIEDZINIE KOMPUTERYZACJI” została zorganizowana w dniu 7.06 br. w Wyższej Szkole Ekonomiczno-Humanistycznej w Skierniewicach. W konferencji uczestniczyły 22 osoby, tj. przedstawiciele 6 bibliotek skierniewickich oraz zaproszeni goście.

Barbara Zych zdała relację z poprzedniego spotkania bibliotekarzy skierniewickich z dnia 8 marca 2000 r. Następnie Pani Maria Burchard, kierownik Centrum Formatów i Kartotek Wzorcowych Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego, przedstawiła osiągnięcia Konsorcjum VTLS w dziedzinie komputeryzacji bibliotek oraz tworzenia kartotek wzorcowych. Poinformowała także o utworzonym w 1998 r. projekcie NUKat, tj. Narodowym Uniwersalnym Katalogu Centralnym, na który pieniądze zostały przekazane z Fundacji Melona. W drugiej części spotkania Pan Leszek Masadyński zaprezentował nowości firmy SOKRATES-SOFTWARE, tj. program SOWA II przeznaczony do budowy kartotek regionalnych oraz SOWA-WINDOWS. Następnie dyskutowano o poruszonych problemach i przyjęto następujące wnioski i propozycje:

1. Firma SOKRATES-SOFTWARE powinna nawiązać współpracę z Centrum Formatów i Kartotek Haseł Wzorcowych BUW w celu dostosowania programu bibliotecznego SOWA do wymogów standardów międzynarodowych (format USMARC).

2. Istnieje możliwość utworzenia katalogu regionalnego, który mógłby być prezentowany na stronach internetowych WWW. Spotkanie przedstawicieli bibliotek, zmierzające do zawarcia porozumienia w tej sprawie, zaplanowano na wrzesień 2000 r.

3. Zaplanowano wspólną wycieczkę bibliotekarzy skierniewickich do Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego (wrzesień – październik 2000 r.) w celu zapoznania się z organizacją i działalnością tej placówki w nowym gmachu.

4. Wspólny „Informator Bibliotek Skierniewickich”, tj. Miejskiej Biblioteki Publicznej, Biblioteki Pedagogicznej, Biblioteki WSEH w Skierniewicach oraz bibliotek Instytutu Sadownictwa i Kwiaciarstwa i Instytutu Warzywnictwa zostanie wydany i udostępniony czytelnikom po wakacjach w br. (Barbara Zych)

DOLNOŚLĄSKI DZIEŃ BIBLIOTEKARZA I BIBLIOTEK (10 maja 2000 r.) zorganizowany przez Zarząd Okręgu SBP we Wrocławiu, przy współudziale Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej, swoim zasięgiem objął bibliotekarzy z całego Dolnego Śląska. Uroczystości odbyły się w siedzibie Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej we Wrocławiu.

Tegoroczne święto uświetnili swoją obecnością przedstawiciele władz państwowych i samorządowych: wicewojewoda Dolnośląski – Andrzej Tatusko, dyrektor Wydziału Kultury i Nauki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego – Norbert Raba, zastępca dyrektora Wydziału Kultury i Sportu Urzędu Miejskiego – Barbara Harasz; dyrektorzy bibliotek naukowych, samorządowych i szkolnych, przedstawiciele prasy, radia i telewizji.

Uroczystość otworzyła wiceprzewodnicząca ZO Jolanta Słowik. Wykład okolicznościowy wygłosił Jan Wotosz – pełnomocnik dyrektora Biblioteki Narodowej ds. współpracy z bibliotekami publicznymi, który przedstawił aktualną sytuację bibliotek po wprowadzeniu reformy administracyjnej, zwracając szczególną uwagę na brak spójności pomiędzy ustawą o bibliotekach a zasadami finansowania instytucji kultury. Następnie wręczono odznaczenia państwowe zasłużonym bibliotekarzom. Złoty Krzyż Zasługi (po raz drugi) otrzymała Witolda Waloszyk z Miejskiej Biblioteki Publicznej w Oleśnicy została odznaczona Medalem „Bibliotheca Magna Perennisque” przyznany przez ZG SBP, wręczono również 2 Medale „W Dowód Uznania”, także przyznane przez ZG SBP. 7 bibliotekarzy uhonorowano nagrodami pieniężnymi przyznanymi przez Prezydenta Wrocławia, a 10 osób nagrodami Zarządu Województwa Dolnośląskiego. Część oficjalną zakończył uroczysty toast, następnie miało miejsce miłe spotkanie towarzyskie. (Jolanta Słowik)

KUP BIAŁEGO KRUKA. Pod takim hasłem przebiega akcja podjęta przez „Gazetę Wyborczą” i Bibliotekę Narodową, której celem jest pozyskiwanie sponsorów i zakup inkunabułów do zbiorów księżnicy narodowej. Akcja cieszy się dużym powodzeniem. Do połowy czerwca br. zakupiono ponad 20 inkunabułów za 214 tys. zł. Wiele wskazuje na to, że w ramach tej akcji uda się „Gazecie Wyborczej” znaleźć dalszych sponsorów i zakupić ponad 30 inkunabułów za ok. 300 tys. zł. (jw)

BIBLIOTEKA PAPIESKIEJ AKADEMII TEOLOGICZNEJ W KRAKOWIE została włączona (22.05 br.) do sieci ogólnokrajowej przez podsekretarza stanu w Min. Kultury i Dz. Narodowego na wniosek rektora, biskupa prof. dr. hab. Tadeusza Pieronka. (jw)

PUBLIKACJE NADEŚLANE

Publikacje zwarte

Zdzisław Dobrowolski, Jerzy Franke: *Wlabiryncie Internetu. Poradnik nawigacji dla bibliotekarzy*. Warszawa: Wydawn. SBP, 2000

Publikacje ciągłe
„Megaron” nr 6/2000

ZAPROSILI NAS

● Biblioteka Wyższej Szkoły Ekonomiczno-Humanistycznej w Skierniewicach na konferencję „Współpraca bibliotek w dziedzinie komputeryzacji” w dn. 7.06 br.

● Dyrektor Bibl. Publ. m.st. Warszawy na otwarcie wystawy „Brzecha, jakiego trochę znamy” w dn. 16.06 br.

● DK „Podgórze”, Galeria Eklibrisu i WBP w Krakowie na otwarcie wystawy „IV Krakowskie Biennale Eklibrisu Polskiego” w WBP w dn. 20.06 br.

Przegląd publikacji

SYGNAŁY O NOWYCH PUBLIKACJACH

Śliwińska Elwira. Internet: skrypt dla studentów kierunków humanistycznych/Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. Uniwersytet w Białymstoku. Zakład Bibliotekoznawstwa. – Warszawa: SBP, 1999. – (Propozycje i Materiały/Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich; 29)

Publikacja przeznaczona jest dla tych wszystkich, którzy stykają się po raz pierwszy z Internetem. Autorka przedstawia historię powstania i strukturę Internetu. Omawia aplikacje sieciowe dostępne za pośrednictwem WWW. Są to m.in.:

- przeglądarki (Internet Explorer, Netscape Navigator, Opera),
- Usenet News,
- wyszukiwarki internetowe (np. Alta Vista, Explorer Poland, Infoseek, HotBot, Polish World, Polish Net, Polskie serwisy internetowe, Wirtualna Polska, Książka adresów e-mail),
- poczta elektroniczna (Pine, Eudora, Pegasus Mail),
- FTP (File Transfer Protocol),
- ARCHIE,
- WAIS (Wide Area Information Server),
- SMS (Short Message Service).

W kolejnym rozdziale początkujący użytkownik dowiadyuje się jak przeszukiwać zasoby Internetu. Są

tutaj m.in. adresy niektórych czasopism, adresy słowników pojęć i wyrażen internetowych, słowniki terminologiczne z różnych dziedzin wiedzy, katalogi biblioteczne, adresy internetowych baz poświęconych różnorodnym dziedzinom wiedzy.

Następnie omówione zostało połączenie z siecią Internet oraz instalacja połączeń i niektórych aplikacji. Praca zawiera sporo aneksów, m.in.:

- Internetowy słownik reguł postępowania w Internecie NETykieta, czyli sieciowy Savoir-Vivre,
- Polskie grupy dyskusyjne Polish Usenet News,
- Listy dyskusyjne na serwerach polskich. Lists hosted in Poland,
- Telekonferencje – przyszłość Internetu,
- Dostęp do Internetu za pomocą kabłówki,
- Przydatne wyrażenia i polecenia UNIX i nie tylko...

Poza tym zaopatrzona jest w bibliografię, spis ilustracji i wykaz skrótów.

Biblioteki publiczne przed wejściem Polski do Unii Europejskiej: materiały z ogólnopolskiej konferencji, Chorzów, 26-28 kwietnia 1999 r./[red. Jadwiga Chruścińska, Ewa Kubisz; aut. Lucjan Biliński et. al.]; Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy. – Warszawa: CUKB, 1999. – 165 s.; (Edukacja Permanentna; 3)

Konferencja została zorganizowana przez Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy przy współpracy Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Katowicach pod patronatem Ministerstwa Kultury i Sztuki. W obradach wzięli udział dyrektorzy, pracownicy byłych i obecnych wojewódzkich bibliotek publicznych oraz nauczyciele pomaturalnych studiów bibliotekarskich. Omówiono genezę, historię, struktury organizacyjne i zadania Unii Europejskiej i pewne aspekty prawa bibliotecznego krajów unijnych. Przedstawiono programy biblioteczne w krajach Wspólnoty oraz rolę bibliotek w społeczeństwie informacyjnym. Na konferencji zaprezen-

towany został model biblioteki publicznej, a także funkcje i zadania samorządu powiatowego jako organizatora działalności bibliotecznej. Omówione zostały też zbiory biblioteczne – ich zawartość, specjalizacja, główne tendencje i standardy na tle aktualnej sytuacji bibliotekarstwa. Zwrócono uwagę na kierunki rozwoju kształcenia ustawicznego, zawodowe kompetencje współczesnego bibliotekarza, problem nowoczesnej organizacji studiów. Całość materiału podzielono na dwie części: opracowania i komunikaty. Pracę zaopatrzone ponadto w aneks, który zawiera adresy głównych instytucji Unii Europejskiej.

Lechowski Piotr. Biblioteki Krakowa w okresie okupacji niemieckiej 1939-1945/Uniwersytet Jagielloński. Instytut Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej. – Kraków: Polskie Towarzystwo Bibliologiczne. Oddział: Wydaw. UJ, 1999. – 183 s.

Przedmiotem pracy jest opis skutków okupacji niemieckiej dla bibliotek Krakowa. Autor uwzględnił biblioteki istniejące przed wrześniem 1939 r. Badania objęte zostały biblioteki należące do właścicieli instytucjonalnych, czyli:

- biblioteki szkół wyższych, średnich, zawodowych i powszechnych,
- biblioteki towarzystw, związków i organizacji społecznych,
- biblioteki instytucji państwowych, samorządowych, kościelnych i prywatnych.

Całość materiału podzielono na dwie części. Część pierwsza zatytułowana „Likwidacja działalności bibliotecznej w Krakowie w latach 1939-1945” ukazuje politykę władz okupacyjnych wobec instytucji posiadających zbiory biblioteczne. Władze niemieckie rozwiązały większość przedwojennych instytucji, a następnie rozpoczął się proces likwidacji ich działalności bibliotecznej (konfiskaty, niszczenie księgo-

zbiorów). W pracy przedstawiono losy poszczególnych bibliotek krakowskich w tym okresie. W części drugiej pt. „Straty bibliotek krakowskich w okresie drugiej wojny światowej” omówiono:

- straty osobowe,
- straty w księgozbiorach (fizyczne zniszczenie, trwałe rozproszenie, obniżenie wartości i użyteczności na skutek długotrwałej dezorganizacji),
- straty w zakresie dokumentacji bibliotecznej (inventarze, katalogi, kartoteki),
- straty w zakresie lokali i wyposażenia.

Praca zawiera ponadto obszerną bibliografię (źródła i opracowania), aneksy (tabele podające rodzaj i szacunkową wielkość strat w zbiorach bibliotecznych instytucji krakowskich w latach 1939-1945 oraz wykaz najcenniejszych pozycji ze zbiorów bibliotek krakowskich utraconych w latach 1939-1945), wykaz skrótów.

inne publikacje

Application of UNIMARC to multinational databases: feasibility study/coordinated by Claudia Fabian; report comp. by Anthony G. Curwen and Chris Kirk; Bayerische Staatsbibliothek, Consortium of European Research Libraries, International Federation of Library Associations and Institutions, IFLA Universal Bibliographic Control and International MARC Programme, Deutsche Bibliothek, Frankfurt am Main. – München: K. G. Saur, 1999. – XI, 140 s. – (UBCIM Publications. New Series; vol. 20) ISBN 3-598-11424-9

Bibliotheken und Verlage als Träger der Informationsgesellschaft. Vorträge des 4. Europäischen Bielefeld Kolloquiums 10-12, Februar 1998/hrsg. von Karl Wilhelm Neubauer und W. Robert Müller. – Frankfurt am Main: V. Klostermann, 1999. – VII, [1], 210 s. – (Zeitschrift für Bibliothekswesen und

Bibliographie; Sonderheft, ISSN 0514-6364; S.–H. 74) ISBN 3-465-02781-7

Chowdhury G. G. Introduction to modern information retrieval/G. G. Chowdhury. – London: Library Association Publishing, 1999. – XIX, 452 s. ISBN 1-85604-318-5

Dewey Patrick R. 303 software programs to use in your library: descriptions, evaluations, and practical advice/Patrick R. Dewey. – Chicago; London: American Library Association, 1998. – 224 s. – (101 MICRO Series) ISBN 0-8389-7022-9

Reinvention of the public library for the 21st century/ed. by William L. Whitesides, Sr. – Englewood, CO: Libraries Unlimited, 1998. – XXVI, 302 s. il. – (Library and Information Science Text Series) ISBN 1-56308-628-X(cloth)

Oprac. Lidia Bąkowska

WYDAWNICTWO

JUŻ DO NABYCIA

nowa, niezwykle przydatna książka

WYDAWNICTWO

INFORMACJA ELEKTRONICZNA A PRAWO AUTORSKIE
uwzględniająca najnowsze zmiany w prawie autorskim.

Str. 85, cena 18 zł

Zamówienia: Dział Sprzedaży i Kolportażu SBP, 02-086 Warszawa, Al. Niepodległości 213, tel. 608-28-26, fax 608-28-23

WYDAWNICTWO SBP

Strachy na Lachy

Multimilionerzy

Dwa felietony wstecz, co w tym wypadku oznacza aż pół roku temu, pokpiwałem sobie z paradoksów życia w epoce eksplozji informacji¹⁾. Nawiązuję ponownie do tego tematu, bo ostatni rok XX w. nie szczędzi nam zjawisk z pokrewnego kręgu. Paralelnie obserwujemy w Polsce wybuch pędu do edukacji, poświadczany masowym powstawaniem instytucji kształcenia na różnych poziomach i w rozlicznych dziedzinach. A także zatłoczeniem czytelni bibliotecznych. Co – oczywiście – jest bardzo krzepiące, ale...

Zaintrygowany prasową wzmianką o wielomilionowej widowni programu telewizyjnego w TVN pn. „Milionerzy”, postanowiłem obejrzeć kilka odcinków. Owszem, interesujące. Zwłaszcza taka np. obserwacja, że komputer zadający pytania musi należeć do najwyższej, starannie skrywanej przed światem, generacji. Dysponuje on nie tylko inteligencją porównywalną z człowieczą, ale i typowo ludzkim sprytem. Gdy grający niebezpiecznie zbliża się do niebotycznej kwoty 250 000 PLN (dawniej zł), a jest to człowiek już starszy, natychmiast pojawia się pytanie z dziedziny muzyki młodzieżowej lub kultowego filmu nastolatków. A jeśli szanse na tak wysoką wygraną ma człowiek młody, niechybnie zostanie zapytany o bohaterę filmu lub książki modnej przed 50-70 laty. Dzięki temu otrzyma co najwyżej swoje gwarantowane 32 000 zł, drobny procent dochodów z reklam, zajmujących ok. 40% czasu trwania programu. Zastanawiam się jednak, czy warto do tej zabawy angażować aż tak wyrafinowany sprzęt, gdy większość grających sypie się w strefie „pierwszej gwarantowanej” (1 000 zł). Ot, na przykład, na pytaniu o miasto, w którym koronował się Bolesław Chrobry. Rozumiem, że ktoś nie pamięta tego ze szkoły, bo też jestem tuman w dynastycznych aspektach historii Polski, gdyż za moich szkolnych lat składała się ona prawie wyłącznie z ciężkiej doli chłopca pańszczyźnianego i jeszcze cięższej uwłaszczonego, który potem stawał się wyży-

skianym proletariuszem. Ale przecież kilka tygodni temu temat pierwszej stolicy Polski tłuczono do znużenia we wszystkich mediach, z TVN włącznie. Nietęgo coś z efektywnością informacji multimedialnej. Może ona zbyt multi?

A tymczasem zapowiada się kolejna rewolucja w informatyce. Już nawet w kraju są telefony komórkowe z dostępem do Internetu, lada zaś dzień odejdzie do lamusa informatyczna sieć kablowa, bo zastąpią ją łącza radiowe. Takie informacje prasowe zbiegły się w czasie z ofertą, którą (w postaci ładnej karty pocztowej) znalazłem w (tradycyjnej) skrzynce pocztowej: oto mogę sobie zamówić bezkablony dostęp do Internetu z mojego domowego komputera, a nawet założyć sobie domową sieć lokalną, aby móc łączyć się z komputerem w pokoju z komputerem w kuchni, w drugim pokoju, w łazience albo na balkonie (trzecim pokojem nie dysponuję).

Jak to dobrze, iż z lenistwa odkładałem z roku na rok prucie ścian pod instalację lokalnej sieci intermieszkaniowej. Z tej racji składam też gratulacje wszystkim tym samorządom lokalnym, które nie spieszyły się z komputeryzacją bibliotek. Okazały się zdumiewająco przewidujące, nie marnujące pieniądze na komputery i okablowanie. Warto jeszcze poczekać następne co najmniej kilkanaście lat. Informatyka na pewno poczyni dalsze, oszalamiające postępy, eliminując nie tylko łącza kablowe, ale może też książki i biblioteki. Znowu zaoszczędzimy wszyscy, a w „Milionerach”, aby wyeliminować zbyt pazerne gracza, wystarczy wtedy zapytać o nazwę obecnej stolicy Polski.

Bo sieć sieć, ale gdy trzeba się czegoś nauczyć, to bez książki, choćby i w postaci bryku, nijak nie wychodzi.

Jerzy Maj

PRZYPISY:

¹⁾ Bajty na welocypedzie. „Bibliotekarz” nr 4.

KUPIJCIE NOWE KSIĄŻKI WYDAWNICTWA SBP

WYDAWNICTWO

A. Radwański

JAK KOMPUTERYZOWAĆ BIBLIOTEKĘ

Poradnik

WYDAWNICTWO

Książka ta jest odpowiedzią na często zgłaszane pytania „jak się za to zabrać?”. Komputeryzacja, wcześniej czy później trafi do wszystkich bibliotek i trzeba się do tego przygotować aby bez stresów i niepotrzebnych wydatków osiągnąć cel.

Autor prowadzi „za rączkę” czytelnika objaśniając bardzo przystępnie główne wątpliwości poczynszy od pytań „Po co komputeryzować bibliotekę”, poprzez rozdział „Co trzeba wiedzieć” a następnie „Komputeryzacja na jeden komputer”, „Komputeryzacja małej i średniej biblioteki”. Str. 130, cena 25 zł

O „Rodzie ludzkim”

Jedną z rzadszych edycji dziewiętnastowiecznych są niewątpliwie „Dzieła” Stanisława Staszica, wydane w dziewięciu tomach w latach 1816-1820 przez Drukarnię Rządową Jego Cesarsko-Królewskiej Mości w Warszawie. Edycję tę zdobyli miedzioroty polskich i obcych artystów. Nie byłoby w tym nic szczególnego, gdyby nie fakt, iż część edycji, a mianowicie trzy ostatnie tomy, zawierające poemat historyzoficzny *Ród ludzki*, została skonfiskowana na osobiste polecenie wielkiego księcia Konstantego. Wprawdzie Staszic antyfeudalną i wolnomyślną wymowę swego poematu łagodził apoteozą miłościwie panującego cara Aleksandra I, ale zeniedbawszy uzyskanie zgody cenzury na druk ostatnich trzech tomów zdawał sobie sprawę z ryzyka towarzyszącego rozpowszechnianiu dzieła. Zalecił dyrektorowi drukarni ks. Konstantemu Dembkowi kontynuację druku i przechowanie części nakładu w pomieszczeniach Królewskiego Warszawskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Przez jakiś czas był spokój, książki nie nadawano rozgłosu. Podobno, jak wspomina świadek tamtych czasów Natalia Kicka w swoich *Pamiętnikach* (Warszawa 1972), Laura z Potockich Tarnowska, uważająca Staszica za bezbożnika, zapoznawszy się z treścią *Rodu ludzkiego* doniosła małżonce księcia Joannie z Grudzińskich, ta zaś mężowi. Książkę wpadł w szal, nakazał konfiskatę książki i przeprowadzenie śledztwa. Staszic uniknął odpowiedzialności, bo zmarł w styczniu 1826 r., ale senator Nowosilcow przy pomocy swego urzędnika do specjalnych poruczeń Bąjkowa aresztował Dembka, żądając ujawnienia współwinnych. Dembek odpowiedział, że druk *Dzieł* rozpoczął na podstawie zezwolenia cenzora Bogusza, wydanej w 1813 lub 1814 r., gdy zaś nastąpiło obostrzenie cenzury w 1819 r. kontynuował edycję na odpowiedzialność Staszica.

Sprawa wzbudziła wśród mieszkańców Warszawy zrozumiałe emocje, pozostawiając ślad w pamiętnikach z epoki. Zebrał je skrzętnie J. W. Gomulicki i przedstawił w swoich *Podróżach po Szpargalii*, drukowanych swego czasu na łamach „Nowych Książek”. Tutaj więc ograniczę się do przypomnienia dramatycznego opisu akcji policji i wojska przeciwko książce, zaczerpniętego z *Pamiętników* Juliana Ursyna Niemcewicza (Paryż 1848): *Posyła popędliwy Konstanty swoich seidów z żołnierzami, odbija skład, gdzie było to dzieło, porywają wszystkie egzemplarze i do Belwederu do wielkiego księcia przywożą. Któż uwierzy? Barbarzyńiec ten, jak drugi kalif Omar, przez całą zimę innego na kominku swym nie miał opału, jak egzemplarze dzieła Staszica. Na honor mój za prawdę ręczę.*

Potwierdzają ten fakt również Natalia Kicka i Fryderyk Skarbek, który pracownie wypruwając z pojedynczych tomów po kilka kartek złożył z nich trzy kompletne egzemplarze. Przeprowadzający rewizję przeoczyli jeden z zakamarków gmachu Towarzystwa, odkryty przypadkowo przez dwóch studentów Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Warszawskiego, Wiktora Szokalskiego i Karola Greuvé. Pod naporem publiczności przybyłej na publiczne posiedzenie Towarzystwa pękł zamek do tajemnego pomieszczenia, otworzyły się drzwiczki i do ciemnej skrytki wpadli obaj studenci. *O wydstaniu się na zewnątrz nie mogło być mowy – pisał Szokalski we Wspomnieniach z przeszłości (Wilno 1914) – zaczęliśmy więc książki oglądać i spotkaliśmy się z kilkudziesięcioma egzemplarzami dzieła Staszica > Ród ludzki <, srogo zakazanego, podobno nawet przez cenzurę spalonego, mającego reputację nader rozgłosną, chociaż go nikt nie czytał.* Kiedy studenci pojawili się wśród zebranej publiczności, wiele osób rzuciło się na książki i tym sposobem rozeszło się między publicznością warszawską kilkadziesiąt egzemplarzy zakazanego, prześlicznie wydrukowanego i rycinami ozdobionego dzieła. Na początku grudnia 1830 r., tuż po wybuchu powstania, młodzi rewolucjoniści zamierzali wykręć miejsce przechowywania skonfiskowanego nakładu, widać pogłoska o jego spaleniu w belwederskim kominku nie była powszechna. Tak czy owak do naszych czasów przetrwała jedynie znikoma ilość egzemplarzy dzieła będącego rezultatem wieloletniej pracy wybitnego uczonego, filozofa i pisarza politycznego okresu Oświecenia.

Książki

Wśród bibliofilskich druków przywiezionych w lutym z Torunia znalazł się specjal nie lada, a mianowicie reedycja broszury Zygmunta Mocarskiego i Karola Kruszyńskiego *O książkach dwa wiersze* z 1927 r., uznawanej za pierwszą publikację Towarzystwa Bibliofilów im. J. Lelewela, ale w bibliografii odnotowanej jako pozycja 0, bo oprócz jednego, przechowanego w archiwum Towarzystwa, nie udało się odnaleźć innych egzemplarzy tego druku. Zefiryn Jędrzyński, autor wstępu do reedycji, niezwykle interesująco przedstawił losy unikat. Nie mogę się oprzeć pokusie zapoznania Czytelników z urokliwym wierszem *Książki* pióra znakomitego bibliotekarza Z. Mocarskiego (1894-1941), od czerwca 1923 r. dyrektora Książnicy Miejskiej im. M. Kopernika w Toruniu. Na półkach drzemią słodko książek mych szeregi, Za szafy szybko stoją w łuk wygięte grzbiety. Wyciągam tomik strojny w autograf poety W oprawę pozłocistą i zielone brzegi.

Pisarze dawni, mili, bliscy i jedyni.
Tom za tomem. Na czele ma zdobycz wiosenna
W 30 egzemplarzach edycja bezcenna,
Obok biały Wirgiliusz *in usum Delphini*.

O wytworne paryskie koronki – złocenia,
Ciemna czerwień safianu spoczywa w półmroku.
Wiek XVIII. Nie wiem w jakim roku
Zdobne w sztychy wybladłe markizy wspomnienia.

Księga gruba w Wenecji ujrzała swe życie.
Rok 1504. Gotyk okazały.

Do ust tulę pergamin szorstki i zmurszały,
17 stronicy dziwny drzeworycie!

Tu dla zmysłów podniety nieskromne, wszeteczne
Ukryte w kącie dzieła pośród książczyn licznych:
Mistrze przygód miłosnych, dziejów erotycznych,
Ewangelia rokoka: „Związki niebezpieczne”.

Pójdę w zatęchłą, ciemną szukać antykwarnię.
O karty nie rozcięte, naddarte okładki,
Znalezionej przedwczoraj wierszy zbiorek rzadki.
O piękny książek połów, gdy zapal ogarnie!

Stosy książek lubię w pyłe przebierać ogromnie.
Może mi się nadarzy przedziwne spotkanie,
Kochanego autora najpierwsze wydanie,
O którym niegdyś w nocy śniłem nieprzytomnie.

Wiersz powstał w grudniu 1920 r., gdy Mocarski
pracował jako referent bibliograficzny w wydziale
prasowym Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Re-
edycja jest 114 wydawnictwem zasłużonego Towa-
rzystwa Bibliofilów w Toruniu w nakładzie 99 eg-
zemplarzy łącznie numerowanych.

Andrzej Kempa

KUPIJCIE NOWE KSIĄŻKI WYDAWNICTWA SBP

WYDAWNICTWO
SBP

E. Śliwińska
„INTERNET”

Skrypt dla studentów kierunków humanistycznych

WYDAWNICTWO
SBP

Tytuł trochę mylący. To książka dla wszystkich początkujących internetowców, zawiera mnóstwo ciekawych przykładów i ćwiczeń. Książka składa się z 7 rozdziałów, słownika terminów oraz 15 praktycznych aneksów. Od historii Internetu, podstaw budowy, aplikacji i narzędzi do dużej ilości ćwiczeń. Autorka hołduje słusznej zasadzie, że „ćwiczenia czynią mistrza...”. Jest to największy walor tej książki. Bogato ilustrowana (ponad 170 ilustracji). Str. 192, cena 30 zł

Folie samoprzylepne do okładania książek

ZŁOTY
MEDAL

IV Międzynarodowe Targi Papiernicze
Meeting Premiera 99 - Warszawa
i Targorap 99 - Wrocław

Idealny sposób na trwałe zabezpieczenie księgozbiorów

łatwe w użyciu, grube folie - 75 mikronów,
odklejalne - można je ponownie odkleić nie niszcząc książki

Wymiar rolki (m x cm)	Cena hurtowa brutto w PLN
2 x 45	9,63
3 x 45	13,80
20 x 45	84,53
20 x 30	63,13
10 x 60	63,13

Koszt przesyłki pokrywamy przy zamówieniach powyżej 200 zł.

ALTREX

Dział Handl.: 05-520 Konstancin ul. Świetlicowa 7/9
Siedziba : 05-510 Konstancin, ul. Kościelna 8
tel : 022/ 7541066-7 fax: 022/ 7540066
E-mail: altrex@altrex.pl

Z żałobnej karty

STANISŁAWA BARBARA CHAREWICZ (3.10.1924 r. – 19.12.1999 r.)

Koleżanka Charewicz urodziła się w Chroniewicach, woj. wileńskie. W 1939 r. przyjechała do Warszawy. Aresztowana 28.06.1941 r. za współpracę z organizacją ZWZ, gdzie była łączniczką, została uwięziona w Alei Szucha a następnie na Pawiaku w celi małoletnich.

Przewieziona do obozu koncentracyjnego w Ravensbrück przebywała tam do 28.04.1945 r. Po wyzwoleniu powróciła do kraju i w Krakowie ukończyła gimnazjum i liceum.

Od 1.09.1949 r. do 31.08.1950 r. pracowała jako nauczycielka w szkole podstawowej w Zajezerzu, pow. Lipno. Następnie podjęła studia na Uniwersytecie Łódzkim na wydziale filologii, gdzie uzyskała dyplom pierwszego stopnia w zakresie filologii polskiej ze specjalizacją bibliotekarską.

Z nakazu pracy od 7.05.1954 r. do 31.03.1956 r. była zatrudniona jako bibliotekarka biblioteki technicznej hutnictwa im. B. Bieruta w Częstochowie.

Pracę w bibliotekarstwie łódzkim rozpoczęła 1.04.1956 r. przez kilkumiesięczny początkowy okres w 8. Rejonowej Wypożyczalni Książek dla dorosłych, a następnie w miejskiej Bibliotece Publicznej im. L. Waryńskiego, w dziale Opracowania Zbiorów.

Stanowisko starszego bibliotekarza otrzymała 6.01.1965 r. Na stanowisko kustosa zaszerogowano koleżankę Charewicz 1.09.1974 r. Wkrótce powierzono jej całokształt prac związanych z katalogiem alfabetycznym MBP w Dziale Opracowania Zbiorów. Po dwa miesiące przebywała w 1970 r. w Anglii zaproszona przez Fundację Sue Ryder, a w 1973 r. w Szwecji zaproszona przez misję szwedzką. Była członkiem Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich i ZBOWID-u. Została odznaczona Odznaką Grunwaldu w 1962 r. i Medalem Zwycięstwa i Wolności w 1964 r.

Przeszła na emeryturę 31.07.1981 r. Niektóre swoje przeżycia opisała w dwóch artykułach na łamach łódzkiego tygodnika „Odgłosy”: w roku 1979 nr 27 *Dziewczęta z celi nieletnich* i w roku 1980 nr 16 s. 4 *Niewysłany list z Ravensbrück*.

Izabela Nagórska

Przepisy prawne

A. PRZEPISY OGÓLNE

Ustawa o języku polskim

Ustawa z dnia 31 marca 2000 r. o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji i o języku polskim. *Dz. U. nr 29 poz. 358*.

Na mocy przepisów tej ustawy w art. 17 ustawy z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim (*Dz. U. nr 90 poz. 999*) skreśla się pkt 1.

B. PRZEPISY BIBLIOTECZNE

Biblioteki PAN

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 21 kwietnia 2000 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zasad wynagradzania pracowników placówek naukowych, pomocniczych placówek naukowych i innych jednostek organizacyjnych Polskiej Akademii Nauk. *Dz. U. nr 38 poz. 429*.

Zmiany rozporządzenia z dnia 13 października 1997 r. (*Dz. U. nr 128 poz. 838* z późniejszymi zmianami) dotyczą tabel uposażeń.

Biblioteki publiczne i inne

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 maja 2000 r. w sprawie określenia zakresu zadań w dziedzinie kultury objętych mecenatem państwa oraz szczegółowych zasad i trybu udzielania jednostkom samorządu terytorialnego dotacji na te zadania i dotacji celowych na dofinansowanie bieżących zadań własnych, związanych z prowadzeniem instytucji kultury, przejętych w dniu 1 stycznia 1999 r. *Dz. U. nr 40 poz. 463*.

Załącznik nr 1: „Zadania z zakresu administracji rządowej, objęte mecenatem państwa w dziedzinie kultury, wykonywane przez instytucje kultury, dla których organizatorami są jednostki samorządu terytorialnego”.

Biblioteki szkolne

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 maja 2000 r. w sprawie wysokości minimalnych stawek wynagrodzenia zasadniczego nauczycieli, sposobu obliczania wysokości wynagrodzenia zasadniczego za jedną godzinę przeliczeniową, wykazu stanowisk oraz dodatkowych zadań i zajęć uprawniających do dodatku funkcyjnego, ogólnych warunków przyznawania dodatku motywacyj-

nego, wykazu trudnych i uciążliwych warunków pracy stanowiących podstawę przyznania dodatku za warunki pracy oraz szczególnych przypadków zaliczania okresów zatrudnienia i innych okresów uprawniających do dodatku za wystęgi lat. *Dz. U. nr 39 poz. 455.*

Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, równocześnie traci moc obowiązującą rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 marca 1997 r. w sprawie wynagradzania nauczycieli (*Dz. U. nr 29 poz. 160 z późniejszymi zmianami*).

Biblioteki szkół wyższych

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 2000 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wynagradzania nauczycieli akademickich. *Dz. U. nr 33 poz. 395.* Zmiana dotyczy przepisów rozporządzenia z dnia 17 maja 1994 r. w tej sprawie (*Dz. U. nr 68 poz. 297 z późniejszymi zmianami*) i obejmuje tabele uposażeń bibliotekarzy dyplomowanych i dokumentalistów dyplomowanych.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 2000 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie stanowisk pracy oraz zasad wynagradzania pracowników szkół wyższych nie będących nauczycielami akademickimi. *Dz. U. nr 33 poz. 397.*

Zmiana przepisów rozporządzenia z dnia 24 czerwca 1996 r. (*Dz. U. nr 79 poz. 373 z późniejszymi zmianami*) dotyczy tabel uposażeń m.in. pracowników służby bibliotecznej oraz dokumentacji i informacji naukowej w szkołach wyższych.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 2000 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wynagradzania nauczycieli akademickich oraz bibliotekarzy dyplomowanych i dyplomowanych pracowników dokumentacji i informacji naukowo-technicznej państwowych wyższych szkół zawodowych. *Dz. U. nr 33 poz. 396.* Zmiana dotyczy przepisów rozporządzenia z dnia 31 lipca 1998 r. (*Dz. U. nr 104 poz. 655 i z 1999 r. nr 39 poz. 390*).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 2000 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawowych stanowisk pracy, wymagań kwalifikacyjnych oraz zasad wynagradzania pracowników państwowych wyższych szkół zawodowych nie będących nauczycielami akademickimi. *Dz. U. nr 33 poz. 398.*

Zmiana przepisów rozporządzenia z dnia 31 lipca 1998 r. (*Dz. U. nr 104 poz. 654 i z 1999 r. nr 39 poz. 387*) dotyczy m.in. pracowników służby bibliotecznej w tych szkołach.

Biblioteki zakładów opieki zdrowotnej

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 21 kwietnia 2000 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zasad wynagradzania pracowników publicznych zakładów opieki zdrowotnej. *Dz. U. nr 38 poz. 437.*

Zmiana dotyczy rozporządzenia z dnia 8 czerwca 1999 r. w tej sprawie (*Dz. U. nr 52 poz. 543*).

TeZar

Wyjaśnienia prawne

Czy przepisy prawne określają nazwę biblioteki?

Radca prawny, współpracujący z biblioteką publiczną, woj. wielkopolskiego, dał opinię prawną dotyczącą nazewnictwa bibliotek publicznych, z której wynika, że w aktach powołania bibliotek powinno być używane słownictwo ustawowe, to znaczy na określenie bibliotek poszczególnych szczebli należy przyjmować następujące nazwy:

- wojewódzka biblioteka publiczna,
- powiatowa biblioteka publiczna,
- gminna biblioteka publiczna.

Z taką opinią, nie pozbawioną zresztą zasad logiki, nie można się jednak zgodzić, ponieważ cytowana w tej opinii prawnej ustawa z dnia 27 marca 1997 r. o bibliotekach nie ustala nazw bibliotek publicznych, tylko ich status i obszar działania (województwo, powiat, gmina). Nazwę biblioteki określa natomiast – zgodnie z art. 11 ust. 2 cytowanej ustawy, akt o utworzeniu biblioteki, co zostaje potwierdzone w jej statucie. Ze względu na to, że organizacja sieci bibliotek publicznych jest integralnie związana ze strukturą samorządów terytorialnych, najczęściej mechanicznie przenosi się szczeble jednostek tego samorządu do nazw bibliotek publicznych. Od tej zasady jest jednak wiele odstępstw, np. są *biblioteki miasta i gminy*, albo *biblioteki miejsko-gminne*, a obok *wojewódzkich i miejskich bibliotek publicznych* działają *wojewódzkie biblioteki publiczne*. W tym drugim przypadku można znaleźć szereg przykładów niekonsekwencji. Do 1975 r. było kilka wojewódzkich bibliotek publicznych (Warszawa, Kraków, Łódź, Poznań, Katowice), które nie były księżnicami dla miasta, w których miały

siedzibę, a zajmowały się głównie opieką i nadzorem nad bibliotekami publicznymi w województwie, natomiast wojewódzkie i miejskie biblioteki publiczne wykonywały analogiczne funkcje, prowadząc jednocześnie księżnic obsługującą czytelników na terenie miasta. Odpowiednikami wojewódzkich bibliotek publicznych były (na ogół nieliczne) powiatowe biblioteki publiczne, a wojewódzkich i miejskich bibliotek publicznych – powiatowe i miejskie biblioteki publiczne. Oprócz wymienionych jednostek istniały i funkcjonują nadal niektóre miejskie biblioteki publiczne, najczęściej w dużych miastach, prowadząc obsługę biblioteczną mieszkańców swojego miasta.

Po 1975 r. sytuacja w nazewnictwie bibliotek skomplikowała się jeszcze bardziej, bo niektóre biblioteki wojewódzkie i miejskie nie zmieniając zakresu swego działania, skróciły swoją nazwę na *wojewódzka biblioteka publiczna*. Na tym nie koniec, kilka bibliotek w ostatnich latach zarzuciło pierwotną nazwę, przyjmując nową – już jako *księżnica* (mamy już księżnicę Beskidzką, Cieszyńską, Płocką, Podlaską, Szczecińską). Do tej pory do takiej nazwy była historycznie uprawniona Księżnica Miejska im. Kopernika w Toruniu, założona w 1594 r. przez Henryka Strobanda przy toruńskim gimnazjum akademickim, pełniła również funkcje biblioteki publicznej. Nie wiem, czy toruńska biblioteka otrzymała od nowo kreowanych księżnic odpowiednią rekompensatę za używanie nazwy, dodam jedynie, że spadkobiercy Wedla zupełnie niezłe na tym wyszli. Niektóre biblioteki, zmieniając swoją nazwę, chcą ją dostosować do

zadań, którymi się aktualnie zajmują. Stąd w sieci bibliotek publicznych znalazła się Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu, a więc dwie instytucje w jednej, tak jak w telewizyjnej reklamie „*dwa w jednym*”. Okazuje się, że słowo *biblioteka* może być bardzo pojemne.

Dotychczas, poza zmianami nazw bibliotek, nie otrzymaliśmy wiadomości o zmianie ich patronów, ale takim przypadkiem nie nadaje się rozgłosu. Na szczęście sprawy te regulowało zarządzenie Nr 8 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 5 lutego 1968 r. w sprawie *nadawania nazw placówkom resortu kultury i sztuki wyróżniającym się osiągnięciami*¹⁾, które decyzje dotyczące przyjmowania patronów pozostawiały władzom lokalnym.

Jednak w przeszłości były przykłady bardzo silnych, chociaż mało skutecznych, sugestii ze strony najwyższych czynników partyjnych w sprawie przyjmowania przez instytucje kultury, w tym biblioteki, określonych patronów. W latach osiemdziesiątych takim szandarowym patronem bibliotek publicznych miała być Wanda Wasilewska, ale to nazwisko bibliotekarzom bardziej kojarzyło się z osobą blisko związaną z Józefem Stalinem, nie rozstającą się z mundurem pułkownika Czerwonej Armii, niż autorką „*Tęczy*” i córką chrześną Marszałka Józefa Piłsudskiego²⁾. Żadna biblioteka tej patronki nie przyjęła³⁾.

Ciągłe zmiany nazw bibliotek publicznych powodują, że tylko niewielka liczba osób wtajemniczonych orientuje się w przyczynach ich dokonywania. Jest to znakomity temat na pracę naukową z zakresu bibliotekarstwa, ale trudno będzie znaleźć do niego autora, promotora i recenzenta.

Cóż w tej sytuacji ma zrobić Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, skoro nie można z góry określić nazw bibliotek, a tylko mogą to zrobić indywidualne akty o ich utworzeniu. Pozostaje mu tylko odwoływać się do tradycji, która najmocniej nobilituje instytucje kultury. No tak, ale czy nie powtórzy się tu historia Tewje mleczarza, Szaloma Alejchema, dla którego tradycja była imperatywem najwyższym, a który jednocześnie musiał się godzić na kolejne „niefortunne” zamażpójścia swoich córek, w sposób totalny przekreślając tradycje.

Lucjan Biliński

PRZYPISY:

¹⁾ Dz. Urz. MKiS Nr 2, poz. 10.

²⁾ Ojciec Wandy Wasilewskiej, Leon Wasilewski – historyk, dyplomata, teoretyk PPS był najbliższym współpracownikiem Józefa Piłsudskiego.

³⁾ Imię Wandy Wasilewskiej musiał jednak przyjąć Wojskowy Instytut Historyczny, któremu udało się pozbyć tej patronki dopiero pod koniec lat osiemdziesiątych.

Ukazuje się od maja 1992 r.

Notes

wydawniczy

W każdym numerze:

- zapowiedzi wydawnicze Centrum Informacji o Książce
- największy w kraju, liczący około 1000 tytułów zestaw nowości wydawniczych
- noty o nowych książkach
- bestsellery – cykliczna analiza wyników sprzedaży
- publicystyka poświęcona problemom ruchu wydawniczego
- kronika: co słychać w branży?
- problemy bibliotek
- nowe media

Adres redakcji: ul. Pereca 13/19 m 713, 00-849 Warszawa
www.notes-wydawniczy.pl e-mail: redakcja@notes.wydawniczy.pl

MIESIĘCZNIK
WYDAWCÓW,
KSIĘGARZY,
BIBLIOTEKARZY,
HURTOWNIKÓW

I WSZYSTKICH
ZAINTERESOWANYCH
RYNKIEM KSIĄŻKI

oferujemy prenumeratę i reklamę

tel./fax (0-22) 623 64 21

Spis treści

Contents

Od redaktora	1
Listy	2
Artykuły	3
Artur JAZDON: Działalność Rady Wykonawczej Konferencji Dyrektorów Bibliotek Szkół Wyższych	3
Krzysztof MACIĄG: Refleksje o miejscu bibliotek publiczno-szkolnych w sieci	5
Andrzej GAWRONSKI: Badanie wykorzystania zbiorów Czytelni Prawniczo-Ekonomicznej WiMBP w Łodzi	6
Maria SIDOR: Bazy danych i ich wykorzystanie w Bibliotece Wyższej Szkoły Biznesu – National- -Louis University w Nowym Sączu	11
Elżbieta Marzenna NIEDZIULKA: KRUK – System komputerowy obsługi biblioteki stosowany w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie	17
Polemiki	19
Anna PALUSZKIEWICZ, Andrzej PADZIŃSKI: O „biciu się w cudzą pierś”, czyli o polityce informacyjnej	19
Relacje, doniesienia	22
Konferencja Libtech, Londyn 2000 (Dominika CZYŻAK, Jolanta WRÓBEL)	22
Doniesienia	23
Przegląd publikacji	25
Sygnały o nowych publikacjach (Lidia BĄKOWSKA)	25
Strachy na Lachy	27
Multimilionerzy (Jerzy MAJ)	27
Pyłki (Andrzej KEMPA)	28
Z żałobnej karty	30
Stanisława Barbara Charewicz (3.10.1924 r. – 19.12.1999 r.) (Izabela NAGÓRSKA)	30
Przepisy prawne (TeZar)	30
Wyjaśnienia prawne	31
Czy przepisy prawne określają nazwę biblioteki? (Lucjan BILIŃSKI)	31
From the Editor	1
Letters	2
Articles	3
Artur JAZDON: Activity of the Executive Board of the Conference of Directors of College and University Libraries	3
Krzysztof MACIĄG: Reflecting On the Position of Combined Public and School Libraries in the Library Network	5
Andrzej GAWRONSKI: Researching the Use of the Collection of the Legal and Economic Reading Room of the Voivodship and Municipal Public Library in Łódź	6
Maria SIDOR: Databases and their Use at the Library of the Business College – National- -Louis University in Nowy Sącz	11
Elżbieta Marzenna NIEDZIULKA: KRUK – Library Computer System Used at the Warsaw Agricultural University (SGGW)	17

Polemic	19
Anna PALUSZKIEWICZ, Andrzej PADZIŃSKI: On Beating Somebody Else's Breast, or On the Information Policy	19
Reported News	22
Libtech Conference, London 2000 (Dominika CZYŻAK, Jolanta WRÓBEL)	22
Latest News	23
Survey of Books	25
Signals of New Publications (Lidia BĄKOWSKA)	25
Empty Threats	27
Multimillionaires (Jerzy MAJ)	27
Stardust (Andrzej KEMPA)	28
Obituary	30
Stanisława Barbara Charewicz (0.3.10.1924 – 19.12.1999) (Izabela NAGÓRSKA)	30
Legal Regulations (TeZar)	30
Legal Explanations	31
Do Legal Regulations Determine the Name of the Library? (Lucjan BILIŃSKI)	31

BIBLIOTEKARZ

Czasopismo wydawane przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich oraz Bibliotekę Publiczną m.st. Warszawy

Komitet Redakcyjny: Lucjan BILIŃSKI, Marcin DRZEWIECKI (przewodniczący), Bolesław HOWORKA, Janina JAGIELSKA, Stanisław KRZYWICKI, Irena SUSZKO-SOBINA, Józef ZAJĄC

Redaktor naczelny: Jan WOŁOSZ. Sekretarz Redakcji: Andrzej JOPKIEWICZ. Tłum. na jęz. angielski: Katarzyna DIEHL

Redaktor techniczny: Elżbieta MATUSIAK. Skład i łamanie: Ewa KOSSOWSKA

Dyrektor Wydawnictwa — Janusz NOWICKI tel. 827-52-96

00-335 WARSZAWA, ul. Konopczyńskiego 5/7

Konto SBP: BIG Bank Gdański SA IV O/Warszawa Nr 11601120-4040-132

WARUNKI PRENUMERATY

1. Wpłaty na prenumeratę przyjmowane są tylko na okresy kwartalne. Cena prenumeraty krajowej na III kw. 2000 r. wynosi zł 16,50, a cena prenumeraty ze zleceniem dostawy za granicę jest o 100% wyższa od krajowej.

2. Wpłaty na prenumeratę:

— na teren kraju: przyjmują jednostki kolportażowe „RUCH” S.A. właściwe dla miejsca zamieszkania lub siedziby prenumeratora. Dostawa egzemplarzy następuje w uzgodniony sposób:

● przyjmuje „RUCH” S.A. Oddział Warszawa 00-958 Warszawa, ul. Towarowa 28, Konto: PBK XIII Oddział Warszawa 370044-1195-139-11, zapewniając dostawę pod wskazany adres pocztą zwykłą w ramach opłaconej prenumeraty.

● na zagranicę: „RUCH” S.A. Oddział Warszawa, 00-958 Warszawa, ul. Towarowa 28, Konto: PBK XIII Oddział W-wa 370044-1195-139-11. Dostawa odbywa się pocztą zwykłą w ramach opłaconej prenumeraty, z wyjątkiem zlecenia dostawy pocztą lotniczą, której koszt w pełni pokrywa zleceniodawca.

3. Terminy przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę: do 5.03. — na I kwartał roku następnego, do 5.06 — na II kwartał, do 5.09 — na III kwartał, do 5.12 — na IV kwartał.

Druk i oprawa: Zakład Poligraficzny PRIMUM s.c., Kozerki 17a, 05-825 Grodzisk Mazowiecki
ISSN 0208-4333. Indeks 352624

Elektroniczne systemy ochrony księgozbiorów

Checkpoint[®]
MTO

Checkpoint (POZ) Spółka z o.o.
ul. Dąbrowskiego 190, 60-594 Poznań
tel. 0-61 663 11 11, fax 0-61 663 17 17, e-mail: p-mielc@man.poznan.pl

magazyn literacki

najlepsze źródło informacji
o literaturze i rynku książki

PRENUMERATA NA ROK 2000 tylko 45 zł za 10 numerów

Wpłaty prosimy dokonywać na konto:
Wydawnictwo Magazyn Literacki Sp. z o.o.,
00-844 Warszawa, ul. Grzybowska 77,
BPH SA Filia IV O/W-wa 10601060-320000440610

DO AUTORÓW

Redakcja uprzejmie prosi Autorów nadsyłających teksty do druku o podawanie następujących danych:

1. Imię i nazwisko
2. Data i miejsce urodzenia
3. Imiona rodziców
4. Adres zamieszkania
5. Adres urzędu skarbowego
6. Nr PESEL
7. Nr NIP
8. Miejsce pracy i funkcja
9. Numer konta bankowego

System zarządzania pracą biblioteki

Co-liber

Możliwość zastosowania w małych bibliotekach ze względu na łatwość obsługi i kompletność oprogramowania w wersji podstawowej, jak i w dużych bibliotekach ze względu na dużą wydajność i możliwość rozbudowywania o wiele różnych funkcji w zależności od indywidualnych potrzeb placówki. Usprawnienie prac biblioteki i zminimalizowanie czasu potrzebnego na ich realizację – to podstawowe zalety systemu *Co-Liber*.

Automatyzacja czynności związanych z obsługą biblioteki, m.in.:

- Ewidencja i klasyfikacja zasobów (książki, czasopisma, artykuły, materiały konferencyjne), zamówień, wypożyczeń, użytkowników.
- Udostępnienie zautomatyzowanego katalogu bibliotecznego (OPAC) na oddzielnym stanowisku.
- Udostępnianie i oszczędne przechowywanie zeskanowanych artykułów, wycinków prasowych, materiałów konferencyjnych. Możliwość szybkiego uzyskiwania wszystkich informacji dotyczących danej sprawy.
- Wyszukiwanie żądanej pozycji według różnych kryteriów: np. autorów, tytułu, czasu powstania publikacji, haseł przedmiotowych, dowolnego fragmentu elementu opisu bibliograficznego (np. fragmentu tytułu), nazwy serii, wydawnictwa. Możliwość łączenia zestawów wyszukiwawczych.
- Przeprowadzanie skontrum (dla wersji z kodami kreskowymi).
- Sporządzanie obliczeń statystycznych i finansowych.
- Prowadzenie ksiąg inwentarzowych.

Nowość !!!

Możliwość dołączania dokumentów internetowych : strony www, adresy internetowe, opracowań multimedialnych z uwzględnieniem filmów i dźwięku

Posiadamy wieloletnie doświadczenie we współpracy z bibliotekami instytucji należących do różnych sektorów gospodarki

Urzędy Centralne: Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Trybunał Konstytucyjny. **Sektor bankowo-finansowy:** Narodowy Bank Polski, PKO BP (Centrala w Warszawie), BRE Bank S.A. (Centrala w Warszawie), Bank Śląski S.A. (Centrala w Katowicach), Komisja Papierów Wartościowych i Giełd. Polska Vytwórnia Papierów Wartościowych S.A. **Sektor prawniczy:** Sąd Wojewódzki w Wałbrzychu. Sąd Wojewódzki we Wrocławiu Baker & McKenzie; Weil, Gotshal & Manges, Wardyński i Wspólnicy. Łaszczuk i Partnerzy.. **Instytuty Naukowe:** Instytut Łączności. Instytut Maszyn Matematycznych, Instytut Melioracji i Użytków Zielonych. **placówki edukacyjne i wiele innych instytucji ...**

Exell Systemy Informatyczne sp. z o.o., ul. Bema 65, 01-244 Warszawa

Tel/fax: (0 22) 632-53-48, tel. 632-79-63 <http://www.exell.com.pl>

Wersja edukacyjna (szkoły podstawowe i średnie) :

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka i M.st. Warszawy,

ul. Smyczkowa 14, 02-678 Warszawa Tel/fax 853 00 66 <http://www.pdi.exl.pl>

DRODZY CZYTELNICY!

*W trosce o zaspokojenie Waszych potrzeb
poszerzamy stale naszą ofertę wydawniczą.*

W okresie lata i jesieni proponujemy Wam zakup kilku ciekawych i potrzebnych pozycji. Oto nasze zapowiedzi wydawnicze:

1. BIBLIOGRAFIA. Metodyka i organizacja

Praca zbiorowa pod red. prof. Z. Żmigrodzkiego

Od ponad 30 lat nie było na rynku podręcznika do tego kluczowego przedmiotu nauczania w szkołach i uczelniach bibliotekarskich. Sądymy, że pozycją tą będą zainteresowani nie tylko bibliotekarze. Książka będzie przydatna dla wszystkich autorów prac naukowych.

2. METODA BIBLIOGRAFII POLSKIEJ K. ESTREICHERA

Książka autorstwa prof. M. Dembowskiej była wydana przez SBP w 1973 r. Jej reedycja (z uzupełnieniami) ma służyć głównie dydaktyce akademickiej o co wielokrotnie upominali się wykładowcy tego przedmiotu.

3. SŁOWNIK PRACOWNIKÓW KSIĄŻKI POLSKIEJ – II SUPLEMENT

Autorka – prof. H. Tadeusiewicz kontynuuje dzieło rozpoczęte wydaniem SŁOWNIKA w 1972 r. oraz SUPLEMENTEM w 1986 r. Drugi SUPLEMENT, który Państwu oferujemy doprowadzony został do 2000 r. Zachęcamy do zamówienia (patrz: ogłoszenie o subskrypcji) bo warto mieć komplet i to taniej!

4. INFORMACJA ELEKTRONICZNA A PRAWO AUTORSKIE

(red. M. Janowska, L. Biliński)

Książka jest wynikiem seminarium na ten temat organizowanym w br. w BN. Zawiera podstawowe dokumenty EBLIDY, których znajomość i przyswojenie będzie niezbędne w procesie przystosowawczym do Unii Europejskiej.

5. POLSKIE PRAWO BIBLIOTECZNE. Aneks I 1990-2000

Autor – dr T. Zarzębski

Jest to kontynuacja poprzednio wydanych tomów – PRAWO BIBLIOTECZNE W OKRESIE ZABORÓW 1795-1918 1939-1945; POLSKIE PRAWO BIBLIOTECZNE 1773-1990 – wartość dokumentacyjna całego dzieła i aneksu jest nie do przecenienia dla wszystkich interesujących się losami polskiego bibliotekarstwa i prawem go obowiązującym.

6. JAKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA? Cz. I.

Jan Wołosz – znany publicysta, redaktor naczelny „Bibliotekarza” przedstawia swój autorski pogląd na sprawy związane z koncepcją funkcjonowania biblioteki publicznej w społeczeństwie, jej modelem i miejscem w systemie informacji. Także sprawy profesji bibliotekarskiej, jej przyszłości i dróg doskonalenia zawodowego są w centrum uwagi Autora. Dla pogłębienia samowiedzy środowiska bibliotekarskiego ta książka będzie miała znaczenie. Część II, która ukaże się późną jesienią br. będzie poświęcona jednemu typowi biblioteki publicznej – BIBLIOTECIE POWIATOWEJ.

Zapowiedzi wydawnicze cd:

7. BIBLIOTEKA W OTOCZENIU SPOŁECZNYM (tytuł roboczy)

Poradnik. Praca zbiorowa pod red. prof. E. B. Zybert

W zamyśle autorów (pracowników naukowych Instytutu Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych UW.) jest to praktyczny poradnik dla szerokich rzesz bibliotekarskich. Zawiera on wybrane zagadnienia organizacyjno-prawne (misja biblioteki, lobbying i promocja, komunikowanie w bibliotece) oraz wskazówki dotyczące tworzenia warsztatu pracy. Osobny rozdział „Praca z wybranymi grupami użytkowników” (dzieci, młodzież, rodzice, ludzie starsi, mniejszości etniczne i kulturowe) ułatwi każdemu bibliotekarzowi właściwe zaplanowanie pracy.

8. STOSOWANIE PRZEPISÓW KATALOGOWANIA W ZAUTOMATYZOWANYCH SYSTEMACH BIBLIOTECZNYCH (A. Padziński)

Kolejny, szósty tom z serii FO-KA. Tytuł tłumaczy zawartość książki. Pozycja potrzebna i oczekiwana przez bibliotekarzy ze skomputeryzowanych bibliotek.

9. CECHY FORMALNE CZASOPISM INTERNETOWYCH W ODNIESIENIU DO ANALOGICZNYCH PUBLIKACJI DRUKOWANYCH (tytuł roboczy).

Autor, Marek Stepowicz jest zwycięzcą tegorocznego konkursu na najlepszą pracę mągisterską: NAGRODA MŁODYCH SBP. Praca ma charakter pionierski na naszym rynku wydawniczym i zapewne spotka się z życzliwym zainteresowaniem polskich użytkowników Internetu.

10. PLAN MARKETINGOWY DLA BIBLIOTEKI (J. Przybysz, P. Pioterek)

Będzie to skromna książeczka ale pożyteczna jako wzór dla tych, którzy chcą być aktywni w środowisku i chcą przybliżyć funkcjonowanie biblioteki do oczekiwań potencjalnych sponsorów.

To jest niepełny wykaz nowości, które dla Was przygotowujemy. Mamy nadzieję, że będziecie naszymi klientami, bowiem prawdziwe jest hasło:

**KUPUJĄC U NAS
WSPIERASZ POLSKIE BIBLIOTEKARSTWO**

a także i to, że dochody ze sprzedaży naszych książek i czasopism dają szansę istnienia i działania dla STOWARZYSZENIA BIBLIOTEKARZY POLSKICH.

Serdecznie zapraszamy do składania zamówień: pisemnych, telefonicznych i faksem

WYDAWNICTWO

SBP

WYDAWNICTWO

SBP

Drodzy Czytelnicy!

W wielu bibliotekach znajduje się książka wydana przez PWN w 1972 r. pt. „Słownik pracowników książki polskiej”. Słownik ten jest podstawowym materiałem do historii książki polskiej i ludzi, którzy ją tworzyli i upowszechniali. W 1986 r. wydany został SUPLEMENT do tego Słownika zawierający 550 nowych biogramów. Prace nad zbieraniem nowych biogramów były dalej prowadzone na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Łódzkiego, w wyniku czego powstał SUPLEMENT II tegoż Słownika. Wydawcą SUPLEMENTU są: Wydział Filologiczny UŁ i Wydawnictwo SBP. Książka ukaże się w połowie 2000 r.

Ogłaszamy subskrypcję na SŁOWNIK PRACOWNIKÓW KSIĄŻKI POLSKIEJ. Suplement II.

Orientacyjna cena ok. 30 zł

WYDAWNICTWO SBP

✂-----

Zamówienie

Zamawiam egz. „SŁOWNIKA PRACOWNIKÓW KSIĄŻKI POLSKIEJ”. SUPLEMENT II Wydawnictwa SBP.

ADRES:

.....
.....
.....

pieczętka i podpis
osoby upoważnionej

Skseruj, wypełnij i wyślij na adres:
Wydawnictwo SBP, ul. Konopczyńskiego 5/7, 00-335 Warszawa

WYDAWNICTWO NAUKOWE PWN

poleca:

JAK CZYTAĆ ZESTAWIENIA FINANSOWE

Pod red. Tomasza Pietrzaka

Seria: FF

Wyd. 1, podr. ak., ark. wyd. 14.75; brosz., 16,5×24 cm

ISBN 83-01-13205-1

cena ok. 26 zł

Niniejsza publikacja jest programowym zestawem tekstów z zakresu rachunkowości finansowej, co jest nietypowe dla polskiej konwencji edukacji. Książka ta może być z łatwością wykorzystywana nawet do samodzielnego studiowania rachunkowości. Ułatwia to okresowe wypełnianie arkuszy postępów w nauce, w których podane są: numery zbiorów pytań, przybliżony czas potrzebny do rozwiązania poszczególnych tekstów, liczba pytań w tekście. Sukcesywna analiza arkusza pozwala ocenić postępy. Praca może także służyć jako literatura pomocnicza na normalnych studiach oraz jako materiał do ćwiczeń dla wykładowców.

Monika Marcinkowska **KSZTAŁTOWANIE WARTOŚCI FIRMY**

Seria: Przedsiębiorczość

Wyd. 1, ks. nauk., ark. wyd. 18, brosz., 16,5×24 cm

ISBN 83-01-13192-6

cena ok. 35 zł

Jak to się dzieje, że wartość rynkowa niektórych firm przekracza znacznie ich wartość księgową? Niniejsza praca koncentruje się właśnie na wyjaśnieniu tych różnic. Są one powodowane przede wszystkim aspektami niematerialnymi, które nie są ujawniane w bilansie, zatem nie są uwzględnione w wartości księgowej. Natomiast tendencje rozwoju przedsiębiorstw wskazują na rosnącą wagę niematerialnych zasobów jednostek. We wszystkich krajach maleją nakłady na materialne zasoby, rośnie zaś udział inwestycji w aktywa niematerialne. Dlatego też system rachunkowości powinien znacznie rozszerzyć zakres danych o charakterze niefinansowym. W tym celu jest konieczne dobre poznanie i zrozumienie przedsiębiorstwa, wszystkich jego zasobów (materialnych i niematerialnych) oraz zachodzących między nimi związków i procesów.

Artur Nowak-Far **GLOBALNA KONKURENCJA** **Strategiczne zarządzanie innowacjami w przedsiębiorstwach wielonarodowych**

Wyd. 1, podr. ak., s. 288, brosz., 16,5×24 cm

ISBN 83-01-13155-1

stand 20

Nowoczesny podręcznik akademicki poświęcony innowacyjności przedsiębiorstw wielonarodowych. Autor analizuje najważniejsze zjawiska kształtujące dynamikę i strukturę międzynarodowych procesów gospodarczych. Praca dotyczy zarządzania, wskazuje jego nowe typy, sprzyjające powstawaniu, wdrażaniu i dyfuzji innowacji. Wszechstronna analiza literatury tematu w języku angielskim (z Wielkiej Brytanii i Stanów Zjednoczonych) oraz krytyczny stosunek Autora do wielu koncepcji i wykazanie, dzięki metodzie porównawczej, słabości niektórych poglądów pozwalają na zapoznanie się z najbardziej aktualnymi osiągnięciami literatury tematu na świecie. Jest to pierwsza na polskim rynku tak wnikliwa i oryginalna praca dotycząca innowacyjności strategii przedsiębiorstw wielonarodowych.

WYDAWNICTWO NAUKOWE PWN

00-251 WARSZAWA, ul. Miodowa 10

Dział Sprzedaży: tel. (0-22) 695-43-21, fax (0-22) 826-71-63

WYDAWNICTWO NAUKOWE PWN S.A.

Dział Dystrybucji Wysyłkowej i Prenumerat

00-251 WARSZAWA, ul. Miodowa 10

tel. 0-800-120-145 (ogłoszenie bezpłatne w godz. 8-18)

**Zapraszamy do naszych księgarń własnych i promocyjnych na terenie całego kraju,
w których można kupić wszystkie publikacje naszego Wydawnictwa**

WYDAWNICTWO NAUKOWE PWN

poleca:

Andrzej Wieloński
GEOGRAFIA PRZEMYSŁUWyd. 1, podr. ak., ark. wyd. 12, brosz., 16,5×24 cm
ISBN 83-01-13201-9
cena ok. 25 zł

Kompendium wiedzy teoretycznej i faktograficznej z zakresu geografii przemysłu. Tematyka podręcznika wychodzi znacznie poza problematykę geografii ekonomicznej, uwzględniając elementy: geografii społecznej, geografii usług, geografii przedsiębiorczości, geografii politycznej, ekonomii, ekonomiki przemysłu, ekonomiki przedsiębiorstwa i historii gospodarczej. Książka przeznaczona głównie dla studentów uniwersytetów wydziału geografii, ekonomii, wyższych szkół pedagogicznych.

Dominika Zaręba
EKOTURYSTYKA
Wyzwania i nadziejeWyd. 1, ks. popularnonaukowa, ark. wyd. 16, brosz., 16,5×24 cm
ISBN 83-01-13156-X
cena ok. 40 zł

Książka podejmuje bardzo aktualny problem rozwoju turystyki jako gałęzi gospodarki w powiązaniu z ochroną środowiska przyrodniczego. Głównym celem książki jest propagowanie tzw. turystyki zrównoważonej, usiłującej godzić interesy turysty, który pragnie przebywać w środowisku przyrodniczym jak najmniej zdegradowanym, a jednocześnie sam to środowisko niszczy, zarówno bezpośrednio, jak i wymagając coraz liczniejszych udogodnień cywilizacyjnych – dróg, hoteli itp. Przystępnie napisana książka z dużym znawstwem przedmiotu i osobistym zaangażowaniem. Zawiera liczne przykłady rozwiązań proekologicznych w turystyce oraz barwne ilustracje. Książka przeznaczona dla uczniów szkół średnich, studentów wydziałów turystyki, marketingu i zarządzania turystyką, organizatorów turystyki.

Irena Jędrzejczyk
NOWOCZESNY BIZNES TURYSTYCZNY
Ekostrategie w zarządzaniu firmąWyd. 1, ks. pom., ark. wyd. 18,25; brosz., 16,5×24 cm
ISBN 83-01-13169-1
cena ok. 30 zł

Z wyraźnym opóźnieniem w stosunku do wielu branż przemysłowych, do procesu ekologizacji dołączyła także turystyka. Wydawać by się mogło, że turystyka jako typowa branża sektora usług stwarza najmniejsze zagrożenie środowiska. Tymczasem zagrożenie to może być bardzo duże. Z drugiej strony podstawą atrakcyjności turystycznych obszarów i podstawą atrakcyjności handlowej są walory środowiskowe. Konieczność ta spowodowała aktywną postawę przedsiębiorstw turystycznych wobec ekologii. Zarządzanie środowiskiem jest bowiem szansą na przetrwanie przedsiębiorstwa turystycznego. Niniejsza publikacja wychodzi naprzeciw potrzebom edukacyjnym w tym zakresie.

WYDAWNICTWO NAUKOWE PWN
00-251 WARSZAWA, ul. Miodowa 10
Dział Sprzedaży: tel. (0-22) 695-43-21, fax (0-22) 826-71-63

WYDAWNICTWO NAUKOWE PWN S.A.
Dział Dystrybucji Wysyłkowej i Prenumerat
00-251 WARSZAWA, ul. Miodowa 10
tel. 0-800-120-145 (ogłoszenie bezpłatne w godz. 8-18)

Zapraszamy do naszych księgarni własnych i promocyjnych na terenie całego kraju, w których można kupić wszystkie publikacje naszego Wydawnictwa